

Hebreeuwse versus Griekse Bijbeluitleg

- Wat is het Griekse denken exact?
- Hoe is de scheiding ontstaan tussen Hebreeuwse en het Griekse denken?
- Wat betekent dit voor de uitleg van de Bijbel?
- Voorbeelden van Bijbeluitleg volgens de Hebreeuwse en de Griekse benadering.

INHOUD

1. Inleiding	4
1.1 Het doel	4
1.2 De probleem	4
1.3 De gevolgen	5
1.4 De onderwerpen die aan de orde komen	5
2. Het Griekse denken	7
2.1 De Griekse filosofie van Plato	7
2.2 De allegorie	8
2.3 Het Griekse rationele denken	9
2.5 Septuaginta	10
3. De Griekse cultuur	12
3.1 Theologie versus praxis	12
3.2 De waarheid	12
3.3 Hiërarchie versus gelijkheid	14
3.4 God is almachtig	16
3.5 Toekomstbeeld	17
3.6 Een beperkte of een brede benadering	18
3.7 De cultuur van de geschreven tekst	20
4. Geschiedenis	23
4.1 Alexander de Grote	23
4.2 Israël Rond het begin van de jaartelling	24
4.3 De wortels doorgesneden	25
4.4 Conclusies	28
5. Principes voor Hebreeuwse Bijbeluitleg	29
5.1. De Eeuwige kan alleen door openbaring gekend worden	29
5.2 De Tora is eeuwig	31
5.3 De Hebreeuwse begrippen	38
5.4 De Grondtekst	39
5.5 Twee of drie getuigen	41
5.6 De Pardes	42
5.7 De regels van Hillel	45
5.8 Overzicht Principes	47

6. Voorbeelden	49
6.1 Vergeven.....	49
6.2 De dag des Heeren	50
6.3 De zielen onder het altaar	51
6.4 Het woord.....	52
6.5 De mens gaat naar zijn eeuwig huis. Zijn geest keert terug naar God.....	54
6.6 Voedsel is geheiligd door het woord van God en door het gebed.....	55
6.7 Jezus verklaart alle spijzen rein	57
6.8 Heeft Jezus de aarde geschapen?	58
7. Nawoord	60

1. Inleiding

1.1 Het doel

De laatste jaren is er een beweging opgang gekomen om de Bijbel te zien als een Hebreeuws boek. In Nederland bekende vertegenwoordigers van deze beweging zijn bijvoorbeeld: Peter Steffens, Joseph Shulam, Klaas Goverts en Joop Neven.

Motto is terug naar de Hebreeuwse wortels. Als je dat doet, ontdek je dat heel veel Bijbelteksten anders moeten worden uitgelegd. In dit document probeer ik een overzicht te geven wat "terug naar de Hebreeuwse wortels" inhoudt en wat dat betekent voor de uitleg van de Bijbel. Ik doe dit door de Hebreeuwse manier van omgaan met het Woord van God te vergelijken met de ons meer vertrouwde traditionele Griekse manier.

1.2 De probleem

Het Fundament

Openbaring 21:10,11 en 14

En een van de zeven engelen die de zeven schalen hadden, vol van de zeven laatste plagen, kwam naar mij toe en hij sprak met mij en zei: Kom, ik zal u de bruid, de vrouw van het Lam, laten zien. En hij voerde mij weg in de geest op een grote en hoge berg en liet mij de grote stad zien, het heilige Jeruzalem, dat neerdaalde uit de hemel, bij God vandaan. En de muur van de stad had twaalf fundamenten met daarop de twaalf namen van de twaalf apostelen van het Lam.

Het fundament van de muren van het nieuwe Jeruzalem, de bruid van Jezus, de gemeente wordt gevormd door de apostelen. Maar het huidige christendom wijkt wel heel erg af van dit fundament. De apostelen hielden de wet, vierden de feesten van Leveticus 23, hielden de sjabbat, hadden nog nooit van erfzonde gehoord en Jezus werd beschouwd als hun oudste broer, de gezondene en niet als JHWH, hun God. De kerkvaders in de eerste eeuwen waren Grieken, met een Griekse manier van denken en leven en wilden vooral niet op Joden lijken. Zij hebben een theologie ontwikkeld die daarom ver afstaat van het denken en leven van de apostelen.

De Bijbel is een Hebreeuws boek

De Bijbel is helemaal geschreven door Hebreeuwse mannen, Joden. Zij schreven geïnspireerd door de Eeuwige met het doel: het doorgeven van hun ervaringen in het dienen van de Eeuwige. Zij schreven:

- De Tenach in het Hebreeuws en een enkel Bijbelboek en hoofdstuk in het Aramees. Dit was de basis van het denken en leven van Jezus en de apostelen.
- Enkele evangeliën en Handelingen waarschijnlijk eerst in het Hebreeuws of Aramees. Later zijn deze in het Grieks vertaald;

- De overige Bijbelboeken van het Nieuwe Testament direct in het Grieks. Vaak schijnt de Hebreeuwse taal door het Grieks heen. Alleen het Bijbelboek Hebreeën is in uitstekend Grieks geschreven.

De schrijvers van het Nieuwe Testament deden dit vanuit: de Hebreeuwse cultuur, de toen en in Israël geldende geografische en historische context en gericht tot bepaalde personen of doelgroepen.

De westerse cultuur is Grieks

Wij spreken Nederlands, maar we denken Grieks. Dit blijkt bijvoorbeeld uit onze focus op: competitie, het dualisme zoals het tegenover elkaar zetten van het natuurlijk en geestelijk leven en onze manier van analyseren en redeneren. Ook als het om zaken van het christelijk geloof gaat, hanteren wij bewust of onbewust deze Griekse oriëntatie. Het denken van de kerkvaders kunnen wij vanuit onze westerse cultuur dan ook gemakkelijker begrijpen dan dat van Jezus en de apostelen.

1.3 De gevolgen

Er bestaat een grote afstand tussen de oorspronkelijke betekenis en uitleg van de Bijbel zoals die door de apostelen is opgeschreven en bedoeld en de huidige Grieks georiënteerde uitleg. Indien wij de Bijbel als het woord van God beschouwen, moeten wij deze ook leren begrijpen en toepassen zoals oorspronkelijk door de Hebreeuwse schrijvers is bedoeld en de Bijbeluitleg ontdoen van de onterechte Griekse manier van denken en uitleggen.

Het resultaat is een enorme rijkdom aan het kennen van de Eeuwige. Heel veel rook en mist die het zicht belemmeren op het handelen van de Eeuwige trekken op. De Bijbel wordt een boek waarin de Eeuwige duidelijk spreekt. Raadsels verdwijnen.

Maar het is ook heel confronterend. Uitleg van teksten waarmee wij vaak al vanaf onze kindertijd vertrouwd zijn, moeten wij loslaten en er moet ruimte komen voor de Hebreeuwse mannen waarvan Jezus de eerste is.

1.4 De onderwerpen die aan de orde komen

Eerst moeten wij antwoord geven op de vraag wat Grieks denken nu werkelijk is? Ik doe dit in hoofdstuk 2. Met Grieks denken bedoel ik dan het denken zoals dat in het Romeinse Rijk in brede kringen zich had ontwikkeld en waaraan de kerkvaders deel hadden. Zij hebben de Christelijke theologie voor het eerst vorm gegeven. De huidige theologie is vast verankerd in het denken van de kerkvaderse mens en hun cultuur. In hoofdstuk 3 besteed ik daarom aandacht aan de Griekse cultuur.

Daarna geef ik in hoofdstuk 4 antwoord op de vraag hoe het zo ver heeft kunnen komen dat het Christendom afstand heeft genomen van de Hebreeuwse kijk op de Schriften en beleving van het geloof. Wij moeten dan bedenken dat aanvankelijk het Christendom één van de vele stromingen

binnen het Jodendom was. Hoe heeft er tussen het Jodendom en Christendom die kloof kunnen ontstaan die wij nu kennen? Wij zullen zien dat veel Christelijke theologie primair een politieke en niet een Schriftuurlijke basis heeft.

Daarna beschrijf ik in hoofdstuk 5 aan de hand van een aantal principes wat de theologische basis is om vanuit een Hebreeuwse context de Bijbel en vooral het nieuwe testament uit te leggen. Vanuit deze Hebreeuwse context valt dan op heel veel Bijbelteksten een heel ander licht. Dit staat in hoofdstuk 6.

2. Het Griekse denken

2.1 De Griekse filosofie van Plato

Plato is leefde rond 400 voor Chr. en kan beschouwd worden als de Griekse filosoof die de meest invloed had op de Christelijke kerk. Ik noem twee van zijn belangrijkste denkbeelden.

De mens

In navolging van Pythagoras beschouwde hij de mens als bestaande uit een lichaam en een onsterfelijke ziel. Het wezen van de mens was zijn ziel, zijn innerlijk. Deze ziel is volgens Pythagoras en Plato onsterfelijk. Heel goede mensen zoals filosofen gaan direct naar een volmaakte hogere wereld. Bij het sterven van een gewoon mens reïncarneert zijn ziel naar een volgend lichaam. Bij heel slechte mensen gaat de ziel direct naar de hel om daar door marteling eeuwig gestraft te worden. Gewone mensen met veel slechte eigenschappen moesten in eerst in de hades, de Griekse hel, met vuur worden gestraft voordat zij naar in volgend lichaam konden reïncarneren.

De Ideeënleer

Er zijn twee werkelijkheden:

- **De aardse werkelijkheid.**

Dit is een lagere aardse werkelijkheid die gebrekkig, slecht en onvolmaakt is. Op aarde zie je wel een bloem, een paard of de liefde van een moeder voor haar kind, maar die zijn toch onvolmaakt, gebrekkig. Deze zaken zijn slechts schaduwen van die andere hogere werkelijkheid. Het lichaam behoort aan deze lagere aardse werkelijkheid toe. Het is belangrijk de dingen op aarde te beschouwen vanuit de hogere werkelijkheid en zo veel mogelijk afstand te nemen van het aardse.

- **De hogere werkelijkheid.**

Dit is de onzichtbare, geestelijke werkelijkheid. Hier is alles perfect. Voorbeeld: op aarde treffen wij wel een paard, een democratie, het goede aan, maar die zijn imperfect. Het zijn slechts gebrekkige afbeeldingen van het volmaakte paard, de ideale democratie en het absolute goede van de hogere werkelijkheid. Dit wordt de ideeënleer van Plato genoemd. Met de rede heeft de ziel van de filosoof deel aan deze volmaakte hogere wereld.

Om de volmaaktheid van de hogere werkelijkheid te bereiken moet je je toeleggen op de rede, de analyse, de logica, de wetenschap. Want die behoren tot deze hogere werkelijkheid en hieraan hebben filosofen al deel. Leg alles wat aards is af. Dat wil zeggen niet genieten van eten, drinken, veel vasten, weinig waarde hechten aan bezit, geen seks, enz. Door deze versterving aan het aardse krijg je onsterfelijke ziel deel aan het hogere. Het aardse is vol zonde en buitengewoon slecht. De filosofie van Plato is op heel veel plaatsen het christendom binnen gedrongen en zo wijd verspreid dat veel christenen er geen erg meer in hebben dat bepaalde leringen niet uit de Bijbel maar van Plato afkomstig zijn. Ik noem twee voorbeelden.

Voorbeeld 1

De hogere geestelijke werkelijkheid is de hemel. Daar is alles volmaakt. Als een Christen sterft dan gaat zijn onsterfelijke ziel die opgesloten zit in het lichaam naar de hemel. Dit is een zeer breed geaccepteerde theologie in het Christendom. Echter nergens staat in de Bijbel dat de ziel onsterfelijk is, dat de ziel opgesloten zit in het lichaam en ook niet dat de ziel naar de hemel gaat. Later in de hoofdstukken 5 en 6 ga ik hier verder op in.

Voorbeeld 2

In sommige christelijke kringen wordt het natuurlijke leven ondergewaardeerd. Het gaat niet om het leven op aarde maar om het leven in de hemel. Zie dus af van weelde, rijkdom, huwelijk, seks, lekker eten en drinken; leef sober. Je zou daardoor gehecht kunnen raken aan aardse zaken die absoluut onbelangrijk zijn. Maar de Bijbel leert dat van dergelijke aardse zaken zeker genoten mag worden. In 1 Timotheüs 3:4 waarschuwt Paulus tegen deze leer. Alles wat God geschapen heeft en wat volgens de Tora rein is mag worden gebruikt en er mag van worden genoten. Dit geldt voor eten, drinken, relaties, goederen, het huwelijk, enz. De Joden waren vooral gericht op het aardse leven dat geleefd moest worden volgens de onderwijzing van God zoals dat in de Tora was neergeschreven door Mozes. De kerkvaders, met hun Griekse culturele achtergrond vonden dit profaan. Het leven ging volgens hen niet om het aardse maar om het hogere geestelijke.

2.2 De allegorie

De Griekse filosofen vonden de verhalen van goden die overspel pleegden, elkaar bedrogen en stalen heel immoreel. Door het toepassen van de allegorie werd aan deze verhalen een diepere geestelijke betekenis gegeven. Zij beschouwden dus de verhalen van goden als een beeldspraak van hogere, geestelijke dingen. De allegorie werd in Alexandrië, waar een school voor Griekse wijsheid was gevestigd, tot een ware kunst verheven. In de eerste eeuw van onze jaartelling maakte Philo van Alexandrië gebruik van allegorie om de Griekse en de Joodse filosofie te laten smelten. Hij maakte daarbij gebruik van zowel de Joodse exegese, als de Griekse filosofie. Zijn allegorische exegese was van belang voor een aantal kerkvaders.

De kerkvaders hebben in navolging van Plato alles wat in de Bijbel maar scheen te duiden op gewone aardse werkelijkheid met behulp van allegorische uitleg verplaatst naar de hogere geestelijke "werkelijkheid". Zij beschouwden gewone Bijbelteksten over natuurlijke zaken als een beeldspraak die betrekking had op hogere geestelijke zaken. Bijbelse begrippen kregen daardoor plotseling een heel andere betekenis. Israël werd de kerk, de stad Jeruzalem het hemelse Jeruzalem, doden werden geestelijke doden, de bloeiende woestijn werd de geestelijke vernieuwing van dode zondaars, enzovoorts.

Voorbeeld 1

Bijna alle kerkvaders komen met de volgende allegorische uitleg van Exodus 12: 35 en 33:

Israëlieten hadden gedaan overeenkomstig het woord van Mozes en hadden van de Egyptenaren zilveren voorwerpen, gouden voorwerpen en kleren gevraagd. Bovendien had de HEERE het volk genade gegeven in de ogen van de Egyptenaren, zodat zij hun het gevraagde gaven. Zo beroofden zij de Egyptenaren.

Uitleg:

Uittrekken uit Egypte heeft betrekking op bekering. Het oude leven achter je laten en een nieuw leven gaan leiden. De schatten zijn een beeld van de filosofie van Plato die je mee neemt uit je oude leven en toepast op de Bijbel.

Voorbeeld 2

In het christendom is de allegorische manier van denken zo ingeburgerd dat velen er geen erg meer in hebben dat het een alledaagse praktijk is. Onlangs werd de volgende uitleg gegeven aan 1 Koningen 4: 38 - 41

Toen Elisa weer in Gilgal kwam, was er honger in het land, en de leerling-profeten zaten voor hem. Hij zei tegen zijn knecht: Zet de grote pot op het vuur en kook soep voor de leerling-profeten. Een van hen ging naar het veld om groenten te plukken. Hij vond een wilde slingerplant en plukte daarvan wilde kolokwinten, zijn kleed vol. Hij kwam terug en sneed ze in stukken in de soeppot, hoewel zij niet wisten wat het was. Daarna schepte men voor de mannen op om te eten. Het gebeurde nu, toen zij van die soep aten, dat ze het uitschreeuwden en zeiden: Man Gods, de dood is in de pot! Zij konden het niet eten. Maar hij zei: Breng dan meel. En hij wierp het in de pot en zei: Schep het voor de mensen op om te eten. Toen was er niets verkeerd meer in de pot.

Uitleg:

De pot stelt de prediking voor. De giftige kolokwinten in de pot stellen een leer van wettisme voor. Het meel is het goede geestelijke voedsel dat door een dienstknecht van God wordt gepredikt en het gif van het wettisme compenseert.

De moeilijkheid van dergelijke uitleg is dat bijna iedere Bijbeltekst zo op vele manieren kan worden uitgelegd al naar gelang de uitlegger het wenst en fantasie heeft.

2.3 Het Griekse rationele denken

Er was een streven om alle mogelijke zaken door redeneringen, analyses, definities en indelingen te kunnen begrijpen. Het rationele denken is heel bepalend voor de Griekse cultuur. In paragraaf 2.4.1 ga ik hier verder op in. Er werden regels opgesteld om te achterhalen wat een juiste redenering was. Deze rationele manier van benaderen van zaken werd niet alleen op het materiële, waarneembare toegepast, maar ook op zaken betreffende: God, Jezus, schepping, zonde, dood, hemel, hel, enz. Alle teksten in de Bijbel zijn in principe even belangrijk in het Griekse denken en kunnen worden gebruikt als bouwstenen voor analyses. Een voorbeeld van zo'n analyse is de theorie van de kerkvader Athanasius dat Jezus niet geschapen is maar eeuwig is. Er worden drie denkstappen gemaakt:

1. Met het scheppen van de wereld is ook de tijd ontstaan;
2. De wereld en dus ook de tijd zijn door de Zoon geschapen;

3. Dus de Zoon staat buiten de tijd en is net als de Vader eeuwig.

De moeilijkheid van deze redenering zit in de eerste en de tweede gedachtestap. Is het inderdaad zo dat buiten de wereld of het universum dat wij kennen, geen tijd kan bestaan? In de Bijbel staat honderden malen dat de Eeuwige de hemel en de aarde gemaakt heeft. Er is slechts één tekst, Kolossenzen 1:16, die de oppervlakkig lezer op de gedachte kan brengen dat Jezus de aarde heeft geschapen. In hoofdstuk 5 ga ik nader in op deze tekst. Indien nu of stap 1 of stap 2 fout is, is de hele redenering fout.

Dergelijke analyses leiden tot de belangrijkste leerstellingen van een groot deel van het christendom. Voorbeelden van deze leerstellingen zijn:

- De leer van de drie-eenheid;
- De leer dat de doop in plaats van de besnijdenis is gekomen;
- De leer van de uitverkiezing;
- De leer van de erfzonde;
- De leer van de onsterfelijke ziel;
- De leer van de opname van de gemeente voor de grote verdrukking;
- enz.

Deze leerstellingen komen niet expliciet in de Bijbel voor. Op veel plaatsen in de Bijbel worden deze leerstellingen tegen gesproken. Toch worden zij belangrijker geacht dan de direct geopenbaarde waarheden in de Bijbel.

Op zich is niets mis met de leer van de Griekse logica. De moderne wetenschap is er op gebaseerd. Echter de toepassing van deze logica op zaken van de Bijbel is heel gevaarlijk omdat iedere leerstelling waar is als aan bepaalde voorwaarden is voldaan. De Eeuwige heeft echter over de hemelse en geestelijke dingen nog niet alles geopenbaard. Daarom is veelal ook niet te achterhalen of voldaan wordt aan de achterliggende voorwaarden voor de geldigheid van een redenering.

2.5 Septuaginta

De Septuaginta (soms afgekort tot "LXX") is een vertaling van de Tenach uit het Hebreeuws in het Grieks. Deze vertaling is volgens het verhaal tussen 250 en 150 voor Christus door 70 Joodse mannen gemaakt ten behoeve van de Joden in Egypte die het Hebreeuws niet meer machtig waren. Deze mannen waren sterk beïnvloed door de Griekse cultuur. De Septuaginta draagt daar de sporen van en via de Septuaginta is het Griekse denken weer in onze Bijbelvertalingen doorgesijpeld.

Vertaling van het Hebreeuws naar het Grieks

De 70 Joodse vertalers hebben soms een woordgebruik geïntroduceerd dat ver afstaat van de oorspronkelijke Hebreeuwse betekenis. Ik geef twee voorbeelden:

- Het woord Tora, de eerste vijf boeken van Mozes, is vertaald met "wet" terwijl de oorspronkelijke betekenis van het woord Tora "onderwijzing" is. Een wetteloze is dus iemand die zich niet aan de Tora houdt; die de onderwijzing van de Eeuwige niet ter harte neemt.

- De eigen naam van God is vertaald met de Griekse aanspreektitel Curios wat hoogste heer betekent. De eigen naam van God, JHWH, betekent: die is en ook die was en ook die er altijd zal zijn, dus de Eeuwige. In feite is de vertaling van de naam van God gewoon fout. In de gebruikelijke vertalingen zoals de HSV en de NBG is JHWH vertaald met HEERE. Hier gaan veel van de huidige Bijbelvertalingen niet terug op de Hebreeuwse en Aramese grondtekst maar op de Septuaginta.

Daarnaast kampten deze 70 mannen ook met het probleem dat voor een aantal Hebreeuwse woorden geen goede Griekse woorden bestonden. Dit geldt bijvoorbeeld voor de Hebreeuwse begrippen geest (ruach en neshamah) en ziel (nephesh). De kerkvaders gebruikten doorgaans de Septuaginta en introduceerden zo behalve een Grieks georiënteerde Bijbeluitleg ook een gebrekkig en soms zelfs foutief Grieks georiënteerd woordgebruik in het Christendom. In paragraaf 5.3 geef ik een paar voorbeelden.

Indeling van de Septuaginta

De indeling van de Tenach is gebaseerd op het belang van een Bijbelboek voor het kennen van de Eeuwige. Daarom komt eerst de Tora, dan de Profetische boeken, daarna de Poëtische boeken en tot slot de Historische boeken.

De 70 Joodse mannen hebben deze indeling losgelaten en vervangen door een typisch Griekse indeling door de Bijbelboeken zo veel mogelijk chronologisch te ordenen. Zo is er een heel andere Bijbelindeling ontstaan. De indeling van bijna alle huidige Bijbeluitgaven zijn gebaseerd op die van de Septuaginta en niet van de Tenach.

Het gevolg hiervan is dat bijvoorbeeld het Bijbelboek Jozua nu gezien wordt als een historisch boek terwijl het in de Tenach een profetisch boek is. Een profetisch boek moet je anders lezen dan een historisch boek. Dit boek blijkt dan heel sterk te verwijzen naar de Messias.

3. De Griekse versus de Hebreeuwse cultuur

3.1 Theologie versus praxis

De Griekse theologie

Het centraal stellen van het denken heeft bij de kerkvaders er al heel snel toe geleid dat zij geïnteresseerd waren in principiële vragen over geloof, eigenschappen van God, heilswaarheden en dergelijke. Zij probeerden deze dingen onder te brengen in een theologisch leersysteem. De kerkvaders probeerden Jezus in hun logische systematiek te persen. Hij veranderde daardoor van een gewoon mens die zich volmaakt aan de Tora hield en altijd de wil van Zijn Vader deed tot een transcendent ongreepbaar wezen. Deze cultuur heeft een theologie voortgebracht, waarbij de kritische toehoorder vragen gaat stellen. En als hij dat doet dreigt hij meegesleurd te worden in de het Griekse denken en wordt hij gedwongen tot het definiëren van een alternatief leersysteem, een ander logisch kader.

De Hebreeuwse praxis

De Joden waren nauwelijks gericht op het ontwikkelen van een logisch leersysteem. Bij hen ging het om een geopenbaarde leer die gepraktiseerd moest worden. Het gaat om doen. Het gaat in de eerste plaats om het goede doen en niet om rechtgelovigheid. Uiteindelijk gaat het de Hebreeën om een Gode welgevallige levenswandel. In Handelingen 2:37 ontstaat er na de toespraak van Petrus geen theologische discussie over het wezen van de Messias, maar wordt de vraag gesteld: *"Wat moeten wij doen Mannenbroeders"*.

3.2 De waarheid

3.2.1 De Griekse visie op waarheid

Het leven vanuit de kennis, de logische redeneringen en indelingen heeft verstrekkende gevolgen als het de waarheid betreft. Er is namelijk logisch gezien maar één waarheid. Er kunnen geen twee dingen die betrekking hebben op een zelfde zaak gelijktijdig waar zijn. Of de ene is waar en de andere niet waar of omgekeerd. Dit heeft tot gevolg dat diegene die de scherpste redenering heeft, ook gelijk heeft. Mensen komen hierdoor gemakkelijk tegenover elkaar te staan. Het leidt vaak tot ruzie en verwijdering. Ook voor het uitleggen van de Bijbel heeft dit cultuuraspect grote consequenties.

Een ander gevolg is het dualisme. Omdat er maar één waarheid is, ontstaat de neiging om snel te denken in termen van: goed en fout, waar of niet waar, slecht of goed. De Griekse cultuur is dus geneigd tot dualisme, tot zwart wit denken.

Voorbeeld 1: Het geestelijk Israel

Galaten 3:29 zegt: *En als u van Christus bent, dan bent u Abrahams nageslacht en overeenkomstig de belofte erfgenamen.* Dit is de basis van de gedachte dat de kerk - dat zijn de mensen die van Christus zijn - in de plaats van het volk Israel gekomen is. Het natuurlijke volk Israel is vervangen door het geestelijk Israel, de kerk. Dit is de vervangingsleer. Alle beloften die aan het volk Israel worden gedaan gelden volgens deze leer nu voor de kerk. Deze foute leer is een toonvoorbeeld van het Grieks dualistische denken. Het stelt: of de kerk is Gods volk of het volk Israel is Gods volk maar niet beiden.

Voorbeeld 2: God en de duivel

God staat tegenover de duivel. God bewerkt het goede en de duivel het kwade. God en de duivel zijn in een titanen strijd verwickeld. Hiervan zien wij op aarde alle gevolgen. Alle ellende en narigheid komen rechtstreeks van de duivel en alle goede en aangename dingen zijn van God, aldus de Grieks georiënteerde Bijbeluitleg. De consequentie van deze benadering is de leer dat God niet straft.

Immers straf betekent ellende en narigheid en die zijn van de duivel en niet van God.

Deze wijze van denken leidt ook tot de vraag: als God goed is en almachtig waarom doet Hij dan niets aan de ellende in de wereld.

Door het Griekse dualistische denken heeft het christendom geen antwoorden meer op vragen van de wereld over goed en kwaad. Het antwoord bijvoorbeeld op de vraag naar het waarom van de Sjoa staat buitengewoon helder verwoord in Deuteronomium 28 bij de zegen en de vloek. Echter in dit antwoord is geen ruimte voor dualisme tussen God en de duivel en sluit daarom niet aan bij het Griekse christelijke denken.

3.2.2 De Hebreeuwse visie op waarheid

De waarheid is veelzijdig

De waarheid van de openbaring is zo groot, zo veel omvattend dat het voor één mens onmogelijk is die te bevatten. Je hebt elkaar dus nodig om de grootheid van wat de Eeuwige geopenbaard heeft te begrijpen. Wie heeft er gelijk is minder relevant. Veel interessanter is het welke aspect van de waarheid iemand anders heeft ontdekt en wat jij daarvan kunt leren. Een discussie tussen twee Joodse mensen kan wel heel fel zijn, maar het gaat altijd om het bekijken van de waarheid van verschillende kanten en niet om gelijk hebben. Zaken komen daardoor ook veel minder snel tegenover elkaar te staan.

Voorbeeld 1: Het geestelijk Israel

Het Hebreeuws denken over Israel is heel eenvoudig en zeker niet dualistisch. De mensen uit de heidenen die in Jezus de Messias geloven horen nu bij het volk van God. Zij zijn bij het volk ingelijfd. Er zijn talloze profetieën over het natuurlijke volk van Israel die nog vervuld moeten worden en die nooit betrekking kunnen hebben op de kerk. Denk bijvoorbeeld aan: de omvang van het land dat de Eeuwige beloofd heeft aan de Israëlieten, de beloofde terugkeer van de Joodse mensen naar Israel, de belofte dat de Joodse mensen Jezus als hun Messias zullen erkennen, de beloften dat de Tora weer uit zal gaan van Jeruzalem de stad van vrede en de belofte dat de heidenen in Jeruzalem het

Loofhuttenfeest zullen vieren. Natuurlijk voelen de gelovige uit de heidenen zich verbonden met het volk Israel waar ze nu bijhoren en zien ook uit naar de vervulling van de profetieën. In dit denken staan kerk en het volk Israel niet tegenover elkaar maar moeten een eenheid gaan vormen onder de ene Herder.

Voorbeeld 2: God en de duivel

God de Eeuwige is de Almachtige. Hij bestuurt de hemelen en de aarde. Alles is in Zijn hand. Ook de duivel en de demonen zijn aan Hem ondergeschikt en kunnen alleen dat doen wat de Eeuwige hen toestaat.

God wil dat de mens Hem vrijwillig en van harte dient. Alles is erop gericht dat te bereiken.

God toetst de harten om te achterhalen of de mens Hem volkomen toegewijd is. Zo nodig gebruikt hij hiervoor de duivel en demonen (Job).

De duivel en de boze geesten zijn ongehoorzaam aan God. Toch is God in staat om hen te dwingen Zijn wil uit te voeren voor Zijn plan. Op de dag des oordeels zal de Eeuwige aan iedere ongehoorzaamheid een einde maken.

De conclusie is dat de Eeuwige niet in gevecht is met de duivel en de demonen. Zij zijn gevallen boosaardige geestelijke wezens, maar uiteindelijk onderworpen aan de wil van de Eeuwige.

3.3 Hiërarchie versus gelijkheid

3.3.1 De Griekse hiërarchische cultuur

Omdat het in de Griekse cultuur heel sterk gaat om weten, kennen en kennis, het begrijpen van alle dingen, is er een overwaardering voor intellectuele en geestelijke arbeid. Werk met de handen, de ambachtsman, wordt ondergewaardeerd. Onder andere hierdoor was de Griekse maatschappij sterk hiërarchisch van aard. Ook Plato dacht strikt hiërarchisch. Filosofen staan boven aan, dan priesters, vervolgens soldaten en daarna het gewone volk, dan vrouwen en uiteindelijk mensen die voor de maatschappij geen waarde hebben.

Belangrijk in deze hiërarchische cultuur is het positioneel denken. Dat wil zeggen het denken vanuit de vraag waar iemand in de hiërarchie staat.

In het boek van Plato, *De Wetten*, geeft hij nog wat nadere instructies hoe de 'ware wijsgeren' het volk moeten opvoeden. Hij schrijft:

Het belangrijkste is dat nooit iemand, man nog vrouw, zonder aanvoerder is. En laat ook in niemands geest de gewoonte post vatten om op eigen houtje iets te doen, zomin in ernst als bij wijze van spel. Zowel in oorlog als in vrede zal elkeen steeds met de ogen gericht op de leider trouw diens leiding volgen en zichzelf in de meest onbetekenende details aan zijn bevel onderwerpen... Met één woord: men zal zichzelf de kennis en de gewoonte eigen maken om zelfs elke gedachte aan een afzonderlijke actie, buiten de anderen om, en elke mogelijkheid daartoe te vermijden. (Plato, De Wetten, 492a)

Consequenties voor de inrichting van christelijke organisaties

Ook aan de Christelijke theologie en de organisatie van de kerken is het Griekse hiërarchische denken niet voorbij gegaan. Ongeveer 200 jaar na Chr. hebben kerkvaders de hiërarchische indeling van de Griekse maatschappij en het leger toegepast op de kerk. Al snel ontstonden in de vroege kerk hiërarchieën als:

- Paus
- Bisschop
- Priester
- Diaken
- Leek

Ook al heel vroeg in de geschiedenis van de kerk mochten de leken de Bijbel niet lezen en uitleggen. Dat was iets waarvoor je minimaal priester moest zijn.

In de meeste christelijke kerken bestaat er een hiërarchie waarbij de lager geplaatste gehoorzaamheid is verschuldigd aan de hoger geplaatste. Zelfs een kleine ongehoorzaamheid kon vroeger allerlei verstrekende gevolgen hebben zoals excommunicatie en de dood.

De praktijk van de kerkelijke hiërarchie draagt het gevaar in zich dat gelovigen geen verantwoording aan God of Jezus afleggen, maar aan de oudste, de voorganger, de priester, de bisschop of de paus. Deze zullen al snel gaan functioneren als middelaars tussen God en de mens.

Het Griekse begrip rechtvaardigheid en hiërarchie

Ook het Griekse begrip rechtvaardigheid is diep geworteld in het hiërarchische denken. Dit heeft grote consequenties voor de uitleg van Bijbelteksten die gaan over vergeving van zonden.

Aristoteles, een leerling van Plato, heeft uitgebreid geschreven over het begrip rechtvaardigheid. Rechtvaardig zijn betekent volgens Aristoteles je aan de wet houden. Hij onderscheidt verschillende vormen van rechtvaardigheid. Voor ons doel is het begrip "Commutatieve rechtvaardigheid" van belang.

Commutatieve rechtvaardigheid heeft te maken met het kopen (ruilen) van een product tegen een rechtvaardige prijs. Er moet sprake zijn van evenredigheid of gelijkheid bij de ruil. Als je nu op het verkrijgen van vergeving van zonden dit principe toepast dan betekent dit dat God iets krijgt namelijk genoegdoening voor overtredingen en Hij geeft wat, namelijk vergeving van zonden. Er moet wel sprake zijn van gelijkheid in waarde wil deze transactie rechtvaardig zijn. Omdat de zonde van de hele mensheid heel zwaar is, moet de genoegdoening ook heel waardevol zijn. De dood van een gewoon mens is van onvoldoende waarde, maar de dood van een godheid wel. Vandaar dat Jezus in de ogen van de kerkvaders wel God moest zijn. Gelijkheid in waarde heeft hier dus te maken met de plaats is de hiërarchie. Het moet daarom in de ogen van de kerkvaders onmogelijk zijn geweest dat een mens, Jezus, een transactie met God aangaat. Daar zou dus nooit sprake van gelijkheid in waarde kunnen zijn. In de middeleeuwen is deze op Aristoteles gebaseerde de verlossingstheologie beschreven door onder andere Thomas van Aquino. Ook de huidige Christelijke leer stelt ten onrechte dat er geen vergeving van zonden kan zijn als Jezus niet God is.

3.3.2 De Hebreeuwse cultuur van gelijkheid

Er is geen hiërarchie tussen mensen. Iedereen is voor God gelijk: mannen en vrouwen, rijken en armen, slaven en vrijen. Wel zijn er mensen met verschillende functies zoals priesters, levieten, mensen uit het volk, profeten, leraren, herders enz. Echter dit onderscheid heeft geen betekenis in hiërarchische zin. Op één punt in de Tenach wordt er wel een hiërarchie geïntroduceerd en dat is in Samuel waar het volk een koning wil. Dit is tegen de bedoeling van de Eeuwige. Hij is immers hun Koning. De Eeuwige waarschuwt het volk Israel voor de macht en heerszucht van een koning. Ook kent de Bijbel de hiërarchie: eerst komt God de Allerhoogste, dan Jezus en daarna de mensen.

Het Hebreeuwse begrip rechtvaardigheid

Het Hebreeuwse principe van vergeving van zonden is: het volmaakte bedekt het onvolmaakte en zonder bloedstorting geen vergeving. Vandaar dat Jezus het volmaakte lam van God wordt genoemd dat de zonden der wereld wegneemt. De volmaakte Rechtvaardige, de mens Jezus de Messias, zorgt voor volkomen genoegdoening voor de zonden van onrechtvaardige mensen. Hiërarchie speelt hier geen enkele rol.

3.4 God is almachtig

3.4.1 Het Grieks beeld van god

De Grieken zagen goden als zeer machtige wezens die het lot van de mens bepaalden, maar zonder empathie. Een godheid kon door offers gunstig gestemd worden. God bestuurt alles. Hij is onbeperkt in kennis, mogelijkheden, macht en kracht. Nadruk ligt vooral op kracht zonder mededogen. Zijn wil staat vast en kan niet veranderen. Je kunt met hem niet onderhandelen. Hij laat zich niet verbidden. Door offers kan je de godheid wellicht gunstig stemmen. De godheid is almachtig. Almacht is hier in feite een begrip dat in de strikte filosofische zin niet kan bestaan.

Kerkvaders hebben nagedacht over almacht op de Grieks filosofische manier. Hun redenering was kort samengevat:

- God is almachtig en alwetend;
- Dit impliceert dat de mens zelf geen enkele macht heeft. Alles wat de mens denkt en doet is immers door een almachtige God vastgesteld. Als dit niet zo was, dan was Hij niet almachtig;
- Als de mens kiest voor God dan is dit dus schijn, die macht heeft hij niet. Want God heeft vooraf vastgesteld wie zich wel en niet zal bekeren en dus vergeving van zonden zal ontvangen. Alles moet wel voorbeschikt zijn en de vrije wil is slechts schijn.

Dit is de leer van de uitverkiezing van Augustinus en waar Calvijn meer dan duizend jaar later zijn leer van de predestinatie op baseerde. Natuurlijk leidde deze redenering bij de kerkvaders en ook binnen de reformatie tot veel discussies over de eigen verantwoordelijkheid van de mens.

3.4.2 Het Hebreeuws beeld van God

God de Eeuwige is almachtig, dat wil zeggen Hij is soeverein, altijd in staat uitredding te bieden, komt altijd Zijn beloften na, voor hem is niets onmogelijk. Zou voor de Eeuwige iets te wonderlijk zijn? Ook kan je met God onderhandelen zoals Abraham en Mozes dat deden.

Offers aan de eeuwige worden gebracht om de weg tot Hem weer te openen nadat deze door de zonde geblokkeerd was. Ook om de Eeuwige dank te betuigen worden offers gebracht. Echter nooit worden offers gebracht om de stemming van de Eeuwige te beïnvloeden.

Volgens de Hebreeuwse zienswijze heeft God bij de schepping een deel van Zijn macht aan de mens afgestaan. Hij heeft ruimte gemaakt voor de mens. De mens is de partner van God geworden.

De mens heeft de macht zijn leven in te richten zoals hij dat zelf wil. God kan echter altijd ingrijpen.

God heeft de Tora en de Messias Jezus gegeven. De mens kan dus weten hoe God wil dat hij leeft.

God is een goede Vader die van zijn kinderen houdt, geduld heeft, wijs is, ze opvoedt, waarschuwt en als dat nodig is, straft.

3.5 Toekomstbeeld

3.5.1 Het Griekse toekomstbeeld

Het denken is lineair. Dat wil zeggen: Door onderzoek, redeneren, definiëren en analyseren wordt een proces van ontwikkeling in gang gezet dat leidt tot vooruitgang. Deze vooruitgang heeft betrekking op alle aspecten van de samenleving maar ook op het innerlijk van de mens. Op den duur komt door ontwikkeling alles goed. Natuurlijk speelt de filosofie – wij zouden zeggen de wetenschap – hierin een leidende rol. Ook de moderne mens heeft vaak een geloof in vooruitgang dat heel veel lijkt op dit oude Griekse toekomstbeeld. Maar als we naar de afgelopen eeuw kijken en bedenken dat door wereldoorlogen en tirannen veel meer dan honderd miljoen mensen zijn omgekomen, is dat vooruitgangsgeloof dan terecht? Nee, de mens is de afgelopen eeuwen door wetenschap en filosofie geen beter mens geworden.

3.5.2 Het Hebreeuwse toekomstbeeld

Het denken over de toekomst is veel meer cyclisch en steunt op de volgende twee principes. Principe 1: wat God met de mensheid begon maakt Hij hoe dan ook af en principe 2: als iets fout loopt omdat de mens afwijkt van de wil van God, dan geeft God altijd weer een mogelijkheid voor een nieuw begin.

Ik geef een paar voorbeelden:

- De Bijbel begint met Adam die met God wandelt in het Paradijs. Dan ontwikkelt zich de geschiedenis met diepe dalen tot Openbaring 22 het einde van de huidige hemel en aarde. Johannes ziet een nieuwe hemel en een nieuwe aarde. God woont weer bij de mensen en er is een onvoorstelbare pracht en heerlijkheid. God is alles in allen.

- Het volk Israel woont in het beloofde land en wordt geregeerd door koningen. Echter het vergeet de Eeuwige en dient afschuwelijke afgoden. God waarschuwt door de profeten, maar het volk bekeert zich niet. Dan wordt het volk weggevoerd naar Babel. Maar het volk na een straf van 80 jaren weer terug gaat naar het beloofde land en opnieuw mag beginnen. Ook na de verwoesting van Jeruzalem in het jaar 70 na Chr. en een ballingschap van meer dan 1800 jaar heeft God Zijn volk weer terug gebracht naar Israel. Want uiteindelijk zal God zijn belofte aan Abraham nakomen en zal Zijn volk in het beloofde land in rust en voorspoed leven en de Eeuwige van harte volledig dienen.
- Het jubeljaar toont ook dit principe. Het kan bijvoorbeeld door misoogsten heel erg fout gaan; je moet je land verkopen en de armoede komt in alle hevigheid op je af; uiteindelijk kom je zelfs in staat van slavernij terecht. Maar er komt een jaar dat deze ellende voorbij is. Het jubeljaar. Je krijgt je vrijheid en je land weer terug en kan als nieuw mens weer beginnen.

In het Hebreeuws denken komt vooruitgang en ontwikkeling alleen tot stand als je de Eeuwige dient. Hij zal je dan rijk zegenen.

3.6 Een beperkte of een brede benadering

3.6.1 Grieks: liefst één aspect tegelijk

De werkelijkheid is vaak heel complex. Je kunt eenvoudig niet alles tegelijkertijd logisch overdenken. Het gevolg hiervan is dat één aspect van de werkelijkheid dikwijls heel grondig en logisch wordt doordacht en andere aspecten die ook van belang zijn voor een goed begrip niet aan de orde komen. Dit leidt dan tot een heel onevenwichtig beeld van de werkelijkheid. Bij heel veel theologie van de kerkvaders zien wij dit verschijnsel. Maar ook in de moderne benadering van de Bijbel wordt vaak uitgegaan van dit Griekse "één aspect" principe. Ik geef twee voorbeelden.

Voorbeeld 1: De mens is slecht

Plato was van mening dat gewone mensen zondig waren en geen deel hadden aan de hogere geestelijke wereld waarin de goede filosofen al deel hadden. De mens moest daarvoor sterven aan het lichaam; afstand doen van alles wat met het lichamelijke te maken had. Hij moest versterven. Dit overtrokken idee van de buitengewone zondigheid van de mens vind je niet in de Bijbel maar is van Plato. Luther en Calvijn pakten dit in navolging van Augustinus op. Zo sprak de grote voorman van de Gereformeerde, Calvijn, begeistert over "de zondigheid des vlezes". Zelfs het goede dat de mens doet is volgens deze leer doortrokken van boosheid en slechtheid. Dit overtrokken beeld van de totale verdorvenheid van de mens vind je ook terug in de Zondag 1 van de Heidelberger Catechismus: De mens is tot generlei goed in staat en geneigd tot alle kwaad.

In deze benadering van zonde is één aspect van het mens-zijn tot ridicule omvang uitvergroot. Een uitvergroting die geen Bijbels fundament heeft.

Voorbeeld 2: De mens als kind van God

De afgelopen jaren is het boek van Darrin Hufford "De onbegrepen God" uitgegroeid tot een enorme bestseller. Hufford is vader van drie dochters en zoals hij omgaat met zijn drie dochters, zo gaat volgens Hufford God ook om met de mens. In zijn redeneringen heeft hij twee uitgangspunten namelijk 1 Korinthe 13 en de moderne psychologie zoals je dat ook tegenkomt in de boeken van de Amerikaanse opvoeder Spock. Hufford richt zich in zijn boek slecht op één aspect en dat is de menselijke ideale vaderliefde van de psychologie en projecteert die op God. Andere aspecten van het karakter van God, hoe vaak ook genoemd in de Bijbel, zijn volgens hem afschuwelijke vooroordelen over God. Hufford hanteert ook de typisch Griekse deductieve wijze van redeneren, die voor hem de absolute waarheid in zich heeft. Hij komt zo met honderden uitspraken die direct in strijd zijn met de Bijbel. Enkele voorbeelden:

- God is niet ontzagwekkend, want dan kun je geen relatie met Hem hebben.
- Als we zeggen dat God ons wil gebruiken dan zeggen wij feitelijk iets afschuwelijks over Zijn hart.
- De gaven die je hebt ontvangen zijn bedoeld om er vreugde door te ontvangen, niet om Hem te dienen.
- God houdt niets voor Zijn kinderen verborgen.
- God is stapelgek op je hart. Hij bewondert het. God is altijd vriendelijk, Hij kan niet anders.
- Je leven aan God geven is een verschrikkelijke gedachte. Het is juist andersom. God wil ons leven niet want Hij is niet jaloers. Hij wil dat jij ervan geniet.

Deze foute leer van Hufford heeft de laatste jaren heel veel Christenen het juiste zicht op de Eeuwige en op Zijn woord ontnomen.

3.6.2 Hebreeuws: zo veel mogelijk holistisch

De Hebreeuwse cultuur van de Schriftgeleerden, Farizeeën, van Jezus en de apostelen had als belangrijkste kenmerk dat de Openbaring van de eeuwige in de Tora centraal stond en dat ieder woord en zin van alle mogelijke kanten werd bestudeerd en bediscussieerd. Dit sloot heel nauw aan bij de Hebreeuwse taal die voor ieder woord en zin een veelvoud aan betekenissen heeft. Je ziet dit brede denken ook terug in de discussies die Jezus met de schriftgeleerden en farizeeën heeft. In hoofdstuk 5 leg ik een aantal moeilijke Bijbelteksten uit waarin dit hele brede denken ook tevoorschijn komt. Het Hebreeuwse denken is dus heel sterk holistisch. Altijd worden meerdere aspecten met elkaar in verband gebracht. In de discussie gaat het om de gedachte dat van een ander iets geleerd kan worden omdat die ander vanuit een ander perspectief en vanuit nieuwe aspecten de Bijbeltekst benadert.

Voorbeeld 1: De mens is slecht

De taal van de Hebreeuwse schrijvers van het nieuwe testament is altijd heel evenwichtig. Zo beschrijft Mattheüs 12:33-37 dat er goede en slechte mensen zijn. Goede mensen brengen goede vruchten voort en slechte mensen slechte vruchten. Ook het idee van de Heidelberger Catechismus dat de mens tot geen goed doen instaat is, is voor mensen die de Bijbel serieus nemen, een belachelijke gedachte. Slechte mensen kunnen zelfs goede gave geven aan hun kinderen (Mattheüs

7:11). Ook de gelijkenis van het laatste oordeel in Mattheüs 25:31-46 komt naar voren dat mensen geoordeeld zullen worden op het feit of zij wel of niet goede daden van medemenselijkheid hebben verricht. Ook hier weer evenwicht, meerdere kanten van het oordeel.

Voorbeeld 2: De mens als kind van God

De relatie die God heeft met mensen is in het Hebreeuws denken veelzijdig:

- De Vader - kind relatie
Israëlieten worden in het oude testament steeds de kinderen van God genoemd. Heidenen die zich bekeerd hebben zijn ingevoegd in Israel en dus ook kinderen van God. De vader heeft de kinderen verwekt, zijn kinderen wonen in het huis van de vader, de vader voedt op, onderwijst, geeft verordeningen, vermaant, bestraft, enz.
- De Heer - arbeider relatie
Deze mensen zijn arbeiders in het Koninkrijk van God. Zij voeren de wil van hun Heer, de Eeuwige, uit. De Heer, de Werkgever zoekt arbeiders om werk voor hem te doen; de Werkgever sluit een arbeidscontract met de arbeider en zorgt voor het nodige gereedschap voor de arbeider; hij bepaalt welk werk de arbeider moet doen en keert loon aan de arbeider uit.
- De Heer - slaaf relatie
Deze mensen zijn eigendom van de Heer. Zij voeren altijd zijn wil uit. Dit gebeurt niet op basis van een contract. De Heer koopt een slaaf; de slaaf is volledig eigendom van de heer; de Heer draagt werk op aan de slaaf; de slaaf heeft geen eigen keus maar doet altijd wat hem wordt opgedragen ook als hij moe is; de slaaf zet zijn hele leven in voor zijn heer; de slaaf weet niet wat zijn heer doet; de Heer voorziet in het levensonderhoud van de slaaf.
- De vrienden relatie
God heeft volgens de Bijbel met sommige mensen een speciale relatie. Met een enkeling is Hij bevriend. Met hen bespreekt Hij zijn plannen en openbaart Hij verborgenheden. Vrienden zijn Zijn vertrouwelingen. Voorbeelden zijn: Abraham, Mozes, Elia, Daniel, Jezus, Paulus en Johannes. God bepaalt wie zijn vrienden zijn; God openbaart bijzondere dingen die in de toekomst liggen aan zijn vrienden. Vrienden van God hebben zo'n relatie met Hem dat zij met Hem durven te onderhandelen. Vrienden pleiten bij God voor een ander.

Om de Bijbel echt te kunnen begrijpen en zicht te krijgen op de relatie die God met een mens wil hebben, moeten wij vanuit meerdere aspecten gaan denken.

3.7 De cultuur van de geschreven tekst

Tussen de Hebreeuwse schrijvers van de Bijbel en de Griekse en Romeinse schrijvers bestaat een heel groot verschil. Ik noem een paar heel pregnante verschillen die van invloed kunnen zijn op de interpretatie van de Bijbel.

Chronologie

De chronologie is een in Griekse teksten heel veel gebruikt ordeningsprincipe. De verhaallijn loopt vaak volgens de lijn van de gebeurtenissen in de tijd. Wij hebben daarom de neiging om ook zo de Bijbel te lezen. Het past ook bij onze wijze van denken om informatie tot ons te nemen.

Wij moeten ons dus realiseren dat in de Bijbel de chronologie van de gebeurtenissen een heel ondergeschikte rol speelt. Een voorbeeld:

In 1 Samuel 16 lezen wij dat David, na gezalfd te zijn met olie aan het hof van Koning Saul verbleef. In 1 Samuel 17 lezen wij dat David door zijn vader naar zijn broers wordt gestuurd die dienst doen in het leger van Koning Saul. Blijkbaar is hij nog niet aan het hof van Saul maar heeft als dagelijkse bezigheid het hoeden van de schapen. Nadat David Goliath heeft verslagen vraagt Saul: "waar de jongeman vandaan komt". Hij weet blijkbaar niets van David, zelfs zijn naam kent hij niet. Wij zien hier dat de volgorde in de tijd waarop gebeurtenissen plaatsvonden niet aanwezig is.

Het feit dat de volgorde in de tijd in Hebreeuwse teksten veel minder dominant is dan in Griekse teksten heeft voor de Bijbeluitleg consequenties. Een voorbeeld:

In Openbaring 2 en 3 worden 7 gemeenten beschreven. Volgens sommige uitleggers gaat het hier om zeven tijdperken die de ontwikkeling van de kerk door zal maken. Hier wordt een Hebreeuwse tekst Grieks uitgelegd door een ordening in de tijd aan te brengen. Dat zouden Hebreeërs nooit doen en daarom moet een dergelijke interpretatie worden afgewezen.

De boodschap

In de Hebreeuwse tekst staat altijd de boodschap centraal. Het gaat om de bedoeling van de tekst voor de lezer en de toehoorder. Centraal staat: wat moet hij er van leren; welke informatie moet worden overgebracht; welke vermaning of bemoediging de kern van de zaak is. De gebeurtenissen zijn als het ware om de boodschap heen gedrapeerd. De boodschap wordt vaak op een centrale plaats in een Bijbelboek verwoord. Vaak is deze boodschap al eerder verwoord en wordt die later nog eens herhaald. Herhaling geeft in een Hebreeuwse tekst aan dat het zeker zal gebeuren en heel belangrijk is. Een Voorbeeld:

In Openbaring 7:9-17, nadat in het vorige hoofdstuk grote verschrikkingen de aarde als straf van God hebben getroffen staat er plotseling dat de rechtvaardigen die uit de grote verdrukking komen God in grote heerlijkheid zullen dienen en dat God alle tranen van hun ogen zal afwissen. Deze boodschap wordt in hoofdstuk 21 weer herhaald. Dit is voor Johannes heel belangrijk: In de aanwezigheid van God zijn, Hem dienen als rechtvaardige en door Hem getroost worden.

Voltooide handeling

Het Hebreeuws kent twee werkwoordsvormen: de perfectum, dat is de werkwoordvorm voor de voltooide handeling en de imperfectum, de onvoltooide handeling. Meestal worden werkwoorden in de vorm van de perfectum vertaald met de verledentijd. Echter soms wordt de perfectum gebruikt voor handelingen die in het heden of in de toekomst plaatsvinden. Zo worden zaken die bij de Eeuwige vaststaan maar nog moeten gebeuren soms beschreven met de werkwoordsvorm van de perfectum. Ik geef twee voorbeelden.

Voorbeeld 1.

Jesaja 9:2 wordt door de meeste vertalingen gezien als perfectum en vertalen daarom: *Het volk dat in duisternis wandelde heeft een groot licht gezien*. Het gaat dus bij de Eeuwige om een voltooide handeling in de zin van dat het zeker gaat gebeuren.

Voorbeeld 2

Deze wijze van denken komen wij ook in het Nieuwe Testament tegen: *Het Lam dat geslacht is van de grondlegging der wereld* af (Openbaring 13:8). Voordat de Eeuwige zijn schepping begon stond de kruisdood van Jezus bij Hem al vast.

4. Geschiedenis

In dit hoofdstuk behandel ik hoe de Christelijke kerk is losgekomen van haar Hebreeuwse wortels en verstrikt is geraakt in het Griekse denken. Ik baseer mij hierbij op de volgende literatuur:

- Van Sjabbat naar Zondag. Een historisch onderzoek naar de opkomst en de viering van de zondag in het vroege Christendom; Samuele Bacchiocchi; ISBN 90-75226-53-5; Bread of Life, 2008.
- Israël verdeeld. Hoe uit een klein koninkrijk twee wereldreligies ontstonden; Jona Lendering; ISBN 978 90 253 03907; Atheneum - Polak & Van Genneep, 2015.
- De Joodse Oorlog & Uit mijn leven; Flavius Josephus; ISBN 9789026322945; Ambo, 2010.

4.1 Alexander de Grote

Alexander III van Macedonië (356–323 voor Christus) dankt zijn bijnaam "de Grote" aan het enorme gebied dat hij wist te veroveren: van Griekenland in het westen tot aan de Indus in het oosten, het grootste rijk dat de oudheid gekend heeft. Helemaal bijzonder als je bedenkt dat hij dit reusachtige gebied binnen elf jaar onder zich bracht, en dat terwijl hij nog maar twintig jaar was toen hij aan de macht kwam. Ook Israël werd onderdeel van dit machtige Griekse rijk.

Hoewel Alexander de Grote pas 33 jaar was toen hij stierf, is zijn invloed op de wereld ongekend groot geweest. Hij bracht welvaart in het gehele rijk. Hij heeft steden gesticht, havens gebouwd en handelswegen geopend. Hij stimuleerde kunsten, filosofie, sport en wetenschap; in zijn hofhouding had hij biologen, historici en geologen die hij alles liet vastleggen wat ze tegenkwamen. Doordat hij overal steden stichtte en (Griekse en Macedonische) manschappen achterliet, kwam de oorspronkelijke bevolking in aanraking met de Griekse gewoonten. Omgekeerd namen de achtergelaten soldaten ook lokale gebruiken over. Het was het begin van de verspreiding van de Griekse cultuur en de vermenging ervan met diverse lokale culturen. Alexander de Grote streefde bewust een multiculturele samenleving na onder andere door in de door hem gestichte steden filosofische en wetenschappelijke centra in te richten. Alexandrië in Egypte had al snel een leidende positie in de ontwikkeling en verspreiding van de Griekse filosofie. Het Romeinse rijk kwam volledig onder invloed van de Griekse cultuur.

Ook Israël ontkwam niet aan de invloed van de Griekse godsdienst, filosofie en cultuur. In de periode van 330 tot 164 voor Christus was deze invloed heel sterk, vooral ook omdat de Griekse overheersers de Joden hun godsdienst en cultuur heel sterk opdrongen. Maar er ontwikkelden zich ook tegenkrachten. De Joodse priesterfamilie de Makabeeën kwamen in opstand tegen het Griekse bewind en stichtte in 164 voor Chr. de dynastie van de Hasmoneeën. Ook de Farizeeën kwamen in het geweer tegen de invloed van de Griekse Godsdienst, filosofie en cultuur.

De kerkvaders die vooral in de eerste vijf eeuwen de richting zouden bepalen van de Christelijke theologie waren doorgaans Romeinse burgers en hadden zich in Alexandrië vaak bekwaamd in de Griekse filosofie.

4.2 Israel Rond het begin van de jaartelling

Het gaat hier om de periode van 300 voor Chr. tot de eerste Joodse opstand in 66 na Chr. Na de Babylonische ballingschap ontstond er een volkbeweging, de Farizeeën, die zich beijverden om het woord van God zo zuiver mogelijk vast te leggen en aan de Israëlieten te onderwijzen en Israel te zuiveren van de Griekse godsdienst en cultuur. Er werd vastgesteld welke boekrollen duidelijk en geheel door Goddelijke inspiratie waren geschreven en welke niet. De discussies hierover duurde lang en waren heel fel. Geleidelijk aan ontstond de Tenach (De Tenach is het oorspronkelijke Oude Testament in het Hebreeuws). Plaatsen van ontmoeting en onderwijs werden de synagogen. Hier stond de Tora centraal. In de tijd van Jezus moeten er al vele synagogen zowel in Israel als daar buiten hebben bestaan. Dit moet een grote verandering zijn geweest want voor de Babylonische ballingschap was onderwijs over het woord van God voorbehouden aan de priesterklasse en werd er in de tempel in Jeruzalem onderwijs gegeven.

Aan de farizeeën en de schriftgeleerden is te danken dat de Hebreeuwse taal, de cultuur en de Tenach zo goed bewaard zijn gebleven. Het is niet geheel te recht dat er binnen het Christendom zo negatief over de farizeeën en schriftgeleerden wordt gesproken. Of het hen gelukt is de Griekse invloeden geheel en al te weren uit het Jodendom is de vraag. In de Talmoad kom je soms nog sporen van de Griekse filosofie tegen. Een voorbeeld is de leer van de onsterfelijke ziel. Maar hierover meer in latere hoofdstukken .

De Joodse samenleving in Israel rond het begin van de jaartelling en dus ten tijde van het optreden van Jezus was uiterst verdeel. Volgens Josephus waren er vier hoofdstromingen:

1. De Farizeeën, maar ook zij waren onderling sterk verdeeld. De twee belangrijkste stromingen waren: de school van Sjammai, die de Tenach zo letterlijk mogelijk namen en alles heel nauwkeurig uitwerkten en de school van Hillel die beweerde dat het vooral ging om de gesteldheid van het hart. Jezus kan in veel opzichten beschouwd worden als een farizeeër.
2. Daarnaast waren er de sadduceeën die voortgekomen waren uit de machtsstructuur van de Hasmoneeën die regeerden van 164 - 37 voor Christus. Zij hadden zich de belangrijkste maatschappelijke functies toegeëigend waarvan het ambt van hogepriester veruit de belangrijkste was. Zij kwamen niet uit geslacht van Aaron en mochten volgens de Tora dit ambt niet vervullen. Dit leidde tot veel discussie met de Joden die de Tora serieus namen. De sadduceeën hadden belang bij een goede verstandhouding met de Romeinse overheersers. Dat wil zeggen rust en vrede zodat hun functies niet in gevaar zouden komen. Ook hun godsdienstige uitgangspunten stonden ver af van die van de farizeeën. Zij geloofden dat alleen de Tora door God geïnspireerd was. De sadduceeën en hun knechten die de Tora bestudeerden, de schriftgeleerden, hadden meer dan andere groepen in de Joodse samenleving er belang bij om Jezus uit de weg te ruimen.
3. De Essenen vonden dat de tempeldienst in Jeruzalem door de Hogepriester ontheilgd was, geen waarde meer had en in de ogen van God een gruwel was. Zij scheidden zich daarom af van de andere Joden die de tempeldienst wel respecteerden. Zij leefden in aparte steden en hadden hun eigen godsdienstige rituelen.
4. De seculiere joden die zich niets meer van God en de Tora aantrokken en die geheel of soms gedeeltelijk opgingen in de Grieks Romeinse cultuur van die tijd.

Ook ten aanzien van de Romeinse bezetters was er grote verdeeldheid. Sommigen zoals de sadduceeën respecteerden de Romeinen, anderen streefden naar een onafhankelijke Joodse staat en bestreden soms in het geheim dan weer openlijk door opstanden het Romeinse gezag. Er waren voor religieuze joden slechts twee samenbindende factoren: ten eerste de Tora en ten tweede de tempeldienst in Jeruzalem.

4.3 De wortels doorgesneden

Joden assimileren niet in het Romeinse rijk

In het Romeinse rijk was het succes van de Romeinen voor een deel te danken aan hun vermogen om onderworpen volkeren te assimileren. Volgens de Romeinse staatsfilosofie was de keizer goddelijk en had hij er recht op te worden vereerd. De meeste volkeren in het rijk aanbaden al meer goden en daar konden er nog wel een paar bij. De joden hadden echter slechts één almachtige God. Daarom weigerden de Joden te assimileren. Des ondank was het Jodendom eerst nog een erkende godsdienst en werd hun manier van leven geaccepteerd. Uit historisch onderzoek blijkt dat het Christendom in de eerste decennia van haar bestaan beschouwd werd als één van de vele stromingen in het Jodendom en daarom ook geaccepteerd werd. Joodse christenen bezochten de synagoge. Ook de Bijbel laat duidelijk zien dat gelovigen in de Messias gewoon naar de synagoge gingen en daar deelnamen aan de sjabbat, de feesten en zich ook verder aan de Tora hielden. Zij stonden in hoog aanzien bij heel het volk (Handelingen 21:20).

De Joodse oorlogen

Hierin kwam verandering door de eerste grote opstand van de Joden. De drang naar een eigen staat waar de Tora zou gelden als de hoogste wet was heel groot en leidde dan ook in 66 na Chr. tot de eerste Joodse oorlog tegen de Romeinen. De Joden die geloofden in Jezus de Messias deden hieraan niet mee omdat Jezus gewaarschuwd had voor deze oorlog en zijn volgelingen had aangeraden te vluchten. In 70 na Chr. behaalden de Romeinen onder aanvoering van Titus de overwinning en werd de tempel in Jeruzalem vernietigd. Met de tempel verdween ook één van de belangrijkste samenbindende factoren. De belasting die de Joden jaarlijks afdroegen aan de tempel in Jeruzalem werd door de Romeinen omgezet in een belasting voor de bouw en het onderhoud van de tempel van Jupiter in Rome. Het verlies van de tempel in Jeruzalem en het bijdragen aan een heidense tempel frustreerde de Joden tot op het bot. Het feit dat de Joden die in Jezus geloofden niet aan de oorlog hadden deelgenomen kwam de verhouding tussen Joden en Joodse Christenen niet ten goede. De jaren van 70 tot 136 na Chr. werden gekenmerkt door regelmatige opstanden van de Joden overal in het Romeinse Rijk. De Joden kregen hierdoor een steeds slechtere naam. Dit veroorzaakte ook rellen van Romeinen tegen de joden. De nederlaag van de Joden in hun tweede oorlog tegen de Romeinen van 132 tot 136 na Chr. onder aanvoering van Bar Kochba die door de Joden als Messias werd beschouwd, maakte aan al hun inspanningen om een eigen staat te stichten radicaal een einde, bijna 18 eeuwen lang.

In 135 doopte keizer Hadrianus Judea om tot de Romeinse provincie Palestina en Jeruzalem kreeg de Romeinse naam Aela Capitolina. De Joden werden definitief over het hele Romeinse Rijk verspreid;

Jeruzalem was zelfs verboden voor Joden. Ook aan de bloeiende Christelijke gemeente in Jeruzalem die geleid werd door 15 Joodse oudsten kwam hierdoor een einde. Het prille Christendom kon niet meer vanuit Jeruzalem worden geleid. Van de vele groeperingen die in de tijd van Jezus in Israel te onderscheiden waren bleven alleen de Farizeeën en de gelovigen in Jezus de Messias over. De Farizeeën gingen verder onder de vlag van het rabbinale Jodendom en het Messiaanse Jodendom werd het Christendom, geleid door de Christenen in Rome. In de periode van 70 tot 150 na Chr. namen Joden en Christenen steeds meer afstand van elkaar en ontwikkelde de gemeente in Rome zich steeds meer tot leider van de Christenheid..

Christenen nemen afstand van Joden

Steeds meer Christenen in Rome hadden een heidense oorsprong. Zij voelden zich totaal niet verwant met de Joden. De heel negatieve antisemitische denkbeelden van de Romeinen over de Joden werden door de bekende Romeinse schrijvers Seneca, Persius, Quintilianus en Tacitus uit de doeken gedaan. De algemene teneur van hun schrijven is: "die luie Joden die een dag in de week op de sabbat niet werken en hun lichaam verminken door de besnijdenis". Door de heel gewelddadige Joodse opstanden tegen de Romeinen was dat alleen nog maar erger geworden. De eerste kerkvaders zoals Ignatius, Barnabas en Justinus zetten stelselmatig het Joodse leven van het zich houden aan de wet en Jezus tegenover elkaar als onverenigbaar. Hun opvatting is bijvoorbeeld: als je de sabbat viert, verloochen je Jezus. Ook putten zij zich soms uit in het verspreiden van leugens en haat in de richting van de Joden.

Het was daarom voor Christenen belangrijk om niet voor Jood te worden aangezien wilde je in de Romeinse gemeenschap meetellen. Door niet als Jood te worden beschouwd behoefde je bovendien geen tempelbelasting te betalen. De kerk in Rome wekte haar leden op om zich niet Joods te gedragen. De leden werd verboden om de Sabbat te houden. Er kwam een verbod op het bezoeken van de synagoge. Pesach werd vervangen door het Paasfeest dat gevierd werd op de dag die gewijd was aan Venus (Aphrodite in Griekeland en Astarte in Israël). De argumenten om dergelijke dingen te doen hadden geen Bijbelse grond maar werden voor de gelegenheid bedacht. Zo werd er geleerd dat de sabbat een straf van God was voor de ongehoorzame Joden en dat die dag daarom voor Christenen werd afgeschaft en vervangen werd door de dag van de opstanding, de zondag. Het Romeinse Rijk kende de verering van de zon en de zondag als aparte dag voor godsdienstige bezigheden paste dus in het Romeinse patroon van normen en waarden. Dat de Bijbel nergens en niemand opdraagt om deze dag te vieren deed niet ter zake.

Joden nemen afstand van Christenen

De eerste reden dat Joden afstand namen van de aanhangers van Jezus de Messias lezen wij in het boek Handelingen. In Handelingen 13:13-47 staat dat Paulus het evangelie predikte in de synagoge van Antiochië en daarop werd uitgenodigd om de volgende sabbat weer te spreken in de synagoge. Opmerkelijk is dat de Joden geen aanstoot namen aan het evangelie dat Paulus predikte van redding door Jezus de Messias. Op de volgende sabbat loopt heel Antiochië leeg om de boodschap van Paulus te horen. Dit vervulde de Joden met afgunst. Ook in handelingen 17:5 lezen wij dat de Joden jaloers werden op de heidenen die tot geloof kwamen. De reden voor deze afgunst en jaloezie was dat heidenen die zich tot dan toe niets hadden aangetrokken van de Tora, plotseling ook deel kregen aan de genade van God. Hun probleem was dat heidenen die zich niet hadden gehouden aan de

spijswetten, de sjabbat en niet besneden waren nu net als zij ook behoorden tot het uitverkoren volk. Dit tastte hun identiteit aan. Dit was een vorm van assimilatie die zij hoe dan ook niet wilde accepteren. Ook nu nog wordt het argument aangehaald dat Christenen die de feesten van Leviticus 23 gaan vieren en de sjabbat houden de Joden hun identiteit zouden ontnemen.

Een tweede reden van de verwijdering tussen Joden en aanhangers van Jezus de Messias is het niet deelnemen aan de Joodse oorlogen tegen de Romeinen. In de Joodse opvatting was dit een daad van collaboratie met de vijand. Je had je onttrokken aan het lijden en gaf er dus blijk van geen offers te willen brengen voor het vestigen van de Joodse heilstaat volgens het model van de Tora. Dit was een belangrijke reden voor de Joden de Christenen te verbieden om de synagogen te bezoeken. Door het gebrek aan een centraal Joods gezag volgden lang niet alle synagogen dit bevel op.

Een derde reden voor scheiding van Joden en Christenen had te maken met de door de kerkvaders ontwikkelde leerstellingen die tegen de Tora in ging. Het gaat hier om het houden van de zondag in plaats van de sjabbat, het niet houden van feesten van Leviticus 23 maar vooral ook om de leer dat Jezus de Messias door sommige Christenen gezien werd als een incarnatie van JHWH, de Eeuwige. Deze leerstelling deed al snel in de tweede eeuw opgang onder de Christenen. Dit konden de Joden nooit accepteren. In hun ogen was dit pure afgoderij om een mens gelijk te stellen aan de Allerhoogste en heeft miljoenen van hen in de loop der eeuwen het leven gekost.

Rome

De Christelijke gemeente van Rome was in 95 na Chr. al heel belangrijke geworden, veel belangrijker dan de andere gemeenten. Met respect werd er gekeken naar de gemeente in Rome. Rome ging zich ook met andere gemeenten bemoeien en deelde binnen de jonge Christelijke kerk steeds meer de lakens uit. Zo werd door Rome opgedragen aan andere Christelijke gemeenten om de sjabbat af te schaffen en om Pesach niet meer te vieren maar te vervangen door Pasen; er kwamen nieuwe feesten zoals het kerstfeest en werden Bijbelse feesten als het feest van de Ongezuurde Broden, het Bazuinenfeest, de Grote Verzoendag en het Loofhuttenfeest afgeschaft. Het Christendom mocht om politieke redenen immers niet verward worden met het diep verachtte Jodendom. Joden waren niet meer welkom in de Christelijke gemeenten tenzij zij zich onderwierpen aan de grillen van Rome.

Natuurlijk waren er reacties van mensen die het hiermee niet eens waren. Zo iemand was Polycarpus, een leerling van de apostel Johannes. Rond 150 na Chr. ging hij, een oude man, van Antiochië naar Rome om de toenmalige paus te bewegen om weer terug te keren naar het Bijbelse Pesach en het Paasfeest af te schaffen. Hij had geen succes. De Hebreeuwse wortels waren definitief doorgesneden en vervangen door Griekse. Toch bleven tot in de derde eeuw ver verwijderd van Rome Christenen naar de synagoge gaan. De sjabbat heeft het vooral in het oostelijk deel van het Romeinse Rijk nog eeuwen langer vol gehouden. Ook andere leringen zoals de leer van de drie-eenheid en de kinderdoop werden vanuit Rome verspreid over de Christenheid. Vooral toen Rome in 330 na Chr. de staatgodsdienst van het Romeinse Rijk werd, werden leerstellingen met harde hand ingevoerd en gehandhaafd.

4.4 Conclusies

Uit de geschiedenis van de scheiding van het Jodendom en het Christendom kunnen wij drie conclusies trekken die betrekking hebben op de huidige uitleg van de Bijbel:

1. Veel van de huidige Bijbeluitleg gaat terug tot de denkwijze van de kerkvaders die zich naast de Bijbel ook baseerden op de Griekse cultuur en filosofie. Door hen is de Griekse manier van omgaan met de Bijbeltekst en het trekken van conclusies toegepast op de Tenach en de geschriften van het Nieuwe Testament.
2. De kerkvaders wilden zo duidelijk mogelijk afstand nemen van de denk en leefwijze van de joden. De gevolgen hiervan waren dat hun theologische leerstellingen soms niet het doel hadden de Bijbel uit te leggen, maar er eerder op gericht waren de typisch Joodse gedragingen zoals het vieren van de sjabbat en de feesten uit Leviticus 23 en het houden van de voedselwetten als ondeugdelijk te kunnen afvoeren van.
3. Veel kerkvaders waren niet altijd goed bekend met het denken volgens de lijnen van de profeten, schriftgeleerden en farizeeën. Het Hebreeuwse begrippenapparaat, de wijze van conclusies trekken uit Bijbelteksten, het belang van gematria, de opbouw van een Hebreeuws verhaal en dergelijke vormen een belangrijke basis voor het begrijpen van de Bijbel. Jezus en de apostelen waren hiermee volledig doortrokken. Maar deze basis was nu verdwenen.

Het gevolg is dat veel theologie van de kerkvaders onjuist is en dus moet worden gecorrigeerd. Het gaat hier om theologie die al vele honderden jaren oud is en die in bijna alle Christelijke kerken wordt geleerd, maar die toch als ondeugdelijk aan de kant moet worden gelegd.

Deze historische analyse staat haaks op de gebruikelijke analyse namelijk dat Jezus, de apostelen onder aanvoering van Paulus en ook Stefanus afstand hadden genomen van de Tora en dat dit de diepste oorzaak was van de scheiding tussen Joden en Christenen. De Bijbelteksten die meestal aangehaald worden om deze opvatting te staven, worden dan vanuit een Grieks perspectief uitgelegd en doen de Joodse wortels van het Nieuwe Testament ernstig geweld aan. In het volgende hoofdstuk ga ik hier op in.

5. Principes voor Hebreeuwse Bijbeluitleg

In dit hoofdstuk komt de vraag aan de orde hoe de Bijbel moet worden uitgelegd als je gaat denken vanuit de situatie van de Bijbelschrijvers, als je je verplaatst in hun tijd, hun cultuur en als je beseft dat zij schreven aan een specifiek publiek en als je je losmaakt van de traditionele Bijbeluitleg van de kerkvaders. In dit hoofdstuk leg ik dit vast in een aantal principes. Met een principe bedoel ik een uitgangspunt waaraan geldige Bijbeluitleg moet voldoen.

5.1. De Eeuwige kan alleen door openbaring gekend worden

5.1.1 Beschrijving Principe 1

De Bijbel is geen handleiding maar een bibliotheek waarin de boeken zijn opgenomen die betrouwbare mensen hebben geschreven over hun relatie met God. Gedreven door de Heilige Geest geven Bijbelschrijvers weer hoe God zich aan hen heeft geopenbaard. In talloze teksten staat dat Hij ver boven ons verstand is verheven. Wij kunnen er met onze redeneringen niet bij en ons alleen maar met diepe eerbied verwonderen en Hem lof zingen. In bijvoorbeeld psalm 139 wordt de grootheid en glorie van de Eeuwige beschreven:

Een psalm van David, voor de koorleider.
HEERE, U doorgrondt en kent mij.
Ú kent mijn zitten en mijn opstaan, U begrijpt van verre mijn gedachten.
U onderzoekt mijn gaan en mijn liggen, U bent met al mijn wegen vertrouwd.
Al is er *nog* geen woord op mijn tong, zie, HEERE, U weet het alles.
U sluit mij in van achter en van voren, U legt Uw hand op mij.
Dit kennen – het is mij te wonderlijk, te hoog, ik kan er niet bij.
Waar kan ik Uw Geest ontgaan, waar Uw aangezicht ontvluchten?
Al steeg ik op naar de hemel, U bent daar; of legde ik mij neer in de hel, zie, U bent *daar*.
Nam ik vleugels van de dageraad, woonde ik aan het einde van de zee, ook daar zou Uw hand mij leiden en Uw rechterhand mij vasthouden.
Zei ik: Ja, duisternis zal mij opslokken! – dan is de nacht een licht om mij heen.
Zelfs de duisternis maakt het voor U niet duister, maar de nacht licht op als de dag, de duisternis is als het licht.
Want Ú hebt mijn nieren geschapen, mij in de schoot van mijn moeder geweven.
Ik loof U omdat ik ontzagwekkend wonderlijk gemaakt ben; wonderlijk zijn Uw werken, mijn ziel weet dat zeer goed.
Mijn beenderen waren voor U niet verborgen, toen ik in het verborgene gemaakt ben *en* geborduurd werd in de laagste plaatsen van de aarde.
Uw ogen hebben mijn ongevormd begin gezien, en zij alle werden in Uw boek beschreven, de dagen dat zij gevormd werden, toen er nog niet één van hen bestond.
Daarom, hoe kostbaar zijn mij Uw gedachten, o God, hoe machtig groot is hun aantal.

Zou ik ze tellen? Zij zijn talrijker dan *korrels* zand; ontwaak ik, dan ben ik nog bij U.

Het eerste principe luidt daarom:

Principe1:

De Eeuwige kan alleen door openbaring gekend worden; deze openbaringen zijn consistent.

In de Tora, door de profeten en de geschriften, door Jezus en de apostelen wordt de Eeuwige en de hemelse dingen aan ons geopenbaard. De openbaringen van de Eeuwige zijn consistent. Dat wil zeggen: ze komen altijd met elkaar overeen; ze zijn nooit met elkaar in strijd. Ook nu nog geeft de Eeuwige soms aan bepaalde mensen een openbaring. Echter dergelijke openbaringen zullen nooit in strijd zijn met de openbaringen zoals die in de Bijbel staan.

Wat niet geopenbaard is kan ook niet door analyse en redeneringen worden ontsluit. De Bijbel is geen handleiding waaruit alleen door ingewijden een geheime code te ontraadselen zou zijn die nieuwe tot dan toe verborgen heilsfeiten aan het licht brengt.

5.1.2 Consequenties principe 1

Omdat belangrijke Christelijke dogma's niet steunen op openbaring van de Eeuwige, maar op redeneringen, is het ernstig de vraag of deze dogma's in lijn zijn met de bedoelingen van de Bijbelschrijvers. Dit temeer daar deze redeneringen leiden tot uitkomsten die in strijd zijn met wat de Eeuwige heeft geopenbaard. Het gaat hier bijvoorbeeld om dogma's als:

De leer van de drie-eenheid.

Dit dogma houdt onder andere in dat Jezus de Eeuwige in menselijke gestalte is. Hij is net als de Eeuwige zonder begin en einde, Hij is almachtig en alwetend en is hiërarchisch gelijk aan de Eeuwige. Deze leer is aan het einde van de tweede eeuw ontstaan en uiteindelijk op het concilie van Nicea in 325 na Chr. door de Roomse kerk aangenomen.

De vraag die hier moet worden gesteld is: waarom staat deze leer niet expliciet in de Bijbel?

Dit is zo'n belangrijk uitgangspunt dat, als dat waar zou zijn, dit in vele teksten direct geopenbaard zou zijn. Dat is niet het geval.

De verbondsleer.

Deze leerstelling die vooral in Calvinistische kringen in verschillende variaties voorkomt gaat er van uit dat het Oude Verbond met Israël is vervangen door het Nieuwe Verbond met de kerk. De besnijdenis als inlijving in het Oude verbond is vervangen door de besprenging van baby's met water. Maar staat in de Bijbel dat het Oude Verbond is vervangen door een Nieuw Verbond? Is Israël vervangen door de kerk? Staat ergens in de Bijbel dat baby's door besprenging deel krijgen aan het nieuwe verbond zoals jongetjes door besnijdenis deel kregen aan het Oude Verbond? Deze leringen steunen niet op openbaring maar op redenering. Ook blijft de vraag: Als de verbondsleer waar is, waarom heeft de Eeuwige deze dan niet helder geopenbaard in zijn woord?

Als de christen overlijdt, gaat zijn onsterfelijke ziel naar de hemel.

Deze leer gaat terug tot de breed gerespecteerde kerkvader Ireneüs die leefde in de tweede helft van de tweede eeuw. Nergens in de Bijbel is ons geopenbaard dat de onsterfelijke ziel naar de hemel gaat. De vraag is dus weer: Als de leer van de onsterfelijke ziel waar zou zijn, waarom wordt deze pijler van het Christelijk geloof dan niet in de Bijbel expliciet vele malen beschreven?

Als deze dogma's waar zouden zijn, dan is het ondenkbaar dat de Eeuwige deze dingen niet rechtstreeks en op verschillende plaatsen in de Bijbel geopenbaard zou hebben. Het gaat hier om heel belangrijke leerstellingen van het Christelijk geloof. De conclusie is daarom dat dergelijke leerstellingen die voortkomen uit al of niet gebrekkige redeneringen en niet steunen op openbaringen van de Eeuwige, moeten worden afgewezen.

Het is niet zo dat de Bijbel niet via scherpe analyses en redeneringen benaderd kan worden. Echter hiervoor bestaan heel strikte spelregels. Spelregels die de Bijbelschrijvers, de schriftgeleerden en de farizeeën heel goed beheersten. In paragraaf 4.7 ga ik hier verder op in.

5.2 De Tora is eeuwig

5.2.1 Beschrijving principe 2

Hoogste vorm van openbaring in het Oude Testament is de Tora. De Tora is de bron om de Eeuwige te leren kennen. In de Tora heeft de Eeuwige zich primair geopenbaard. De Tora moet worden beschouwd als de onderwijzing van God aan het volk Israel. Het doel van de Tora is dat de mens zal leven zoals de Eeuwige het wil. Dan zal het de mens wel gaan. God heeft dus de Tora gegeven ten behoeve van het welzijn van de mens. Het regelt alle aspecten van het leven. De Tora naleven betekent dat de mens leeft in harmonie met God, de natuur, zichzelf, zijn familie en andere mensen. Centraal staat in de Tora het verbond dat de Eeuwige op de berg Sinaï sloot met het volk Israel. Dit is een eeuwig verbond. Bij een verbond horen ook leefregels, een wet. De Tora kan daarom ook beschouwd worden als een wettekst, een wettekst geschreven door Mozes in opdracht van God. In de Bijbel is het woord Tora altijd vertaald met wet terwijl onderwijzing misschien wel een betere vertaling zou zijn.

De ultieme samenvatting van deze wet staat in Lucas 10:27: *U zult de Heere, uw God, liefhebben met heel uw hart, met heel uw ziel, met heel uw kracht en met heel uw verstand, en uw naaste als uzelf.* Een uitgebreidere samenvatting van de wet is de tien woorden in Exodus 20:1-20. Een nog uitgebreidere samenvatting is het Bijbelboek Deuteronomium. Mozes zegt dat deze wet gemakkelijk te houden is en dat geen ander volk op aarde zo'n goede wet heeft.

De Bijbel moet volgens de theologie nomologische benaderd worden. De nomologische benadering houdt in dat de interpretatie van een Bijbeltekst moet voldoen aan de bovenliggende, overkoepelende tekst, de Tora. Ook de Profeten, de Geschriften en het Nieuwe Testament voldoen

aan deze eis. Verder is de Tora eeuwig geldig. Tal van Bijbelteksten vermelden van afzonderlijke verordeningen dat ze eeuwig zijn. Maar ook over het verbond van de Sinaï als geheel zijn veel teksten die aangeven dat dit verbond en de erbij horende wetgeving Eeuwig is. Ik noem een aantal teksten..

Genesis 17:7

Ik zal Mijn verbond maken tussen Mij, u en uw nageslacht na u, al hun generaties door, tot een eeuwig verbond, om voor u tot een God te zijn, en voor uw nageslacht na u.

Deuteronomium 12:28

Let erop dat u aan al deze woorden die ik u gebied, gehoor geeft, opdat het u en uw kinderen na u goed gaat tot in eeuwigheid, als u doet wat goed en juist is in de ogen van de HEERE, uw God.

Deuteronomium 29:29

De verborgen dingen zijn voor de HEERE, onze God, maar de geopenbaarde dingen zijn voor ons en onze kinderen, tot in eeuwigheid, om al de woorden van deze wet te doen.

Richteren 2:1

En een Engel van de HEERE ging van Gilgal naar Bochim en zei: Ik heb u uit Egypte geleid en u in het land gebracht dat Ik aan uw vaderen gezworen heb. En Ik heb gezegd: Ik zal Mijn verbond met u niet verbreken, voor eeuwig.

1 Kronieken 16:15

Denk aan Zijn verbond voor eeuwig, aan de belofte die Hij gedaan heeft, tot in duizend generaties,

Psalms 119:160

Vanaf het begin is Uw woord waarachtig, al Uw rechtvaardige bepalingen zijn voor eeuwig.

Jesaja 24:5

Want het land is ontheiligd door zijn inwoners: zij overtreden de wetten, zij veranderen elke verordening, zij verbreken het eeuwige verbond.

Iedere uitleg van een Bijbeltekst zal dus altijd in overeenstemming moeten zijn met de Tora.

Principe 2

Een uitleg van een Bijbeltekst kan nooit ingaan tegen de Tora.

Wij kunnen daarom alleen het Nieuwe Testament pas echt begrijpen, als wij het Oude Testament goed begrijpen. Trouwens alle verbonden die de Eeuwige met mensen sluit, zijn eeuwig.

De consequenties van de "eeuwige Tora" zijn heel verstrekkend. De volgende conclusies moeten wij nu trekken.

- De leer van Jezus en de apostelen waren volledig in lijn met de Tora;
- Het Nieuwe Verbond doet het Oude Verbond niet teniet, maar bouwt op het Oude Verbond voort. In het Nieuwe Verbond wordt het Oude Verbond met de Tora verder uitgewerkt;

- Ook de gelovigen in Jezus uit de heidenen zijn onderworpen aan de Tora;

Naast deze conclusies is er nog een laatste maar voor de uitleg van de Bijbel wel een heel belangrijke conclusie, namelijk dat alle begrippen van de Tora over: God, zonden, vergeving, verzoening, dood, opstanding, ziel en geest ook in het Nieuwe Testament geldig blijven. In paragraaf 4.3 werk ik dit verder uit.

5.2.2 Jezus en de apostelen

Jezus heeft opnieuw de Eeuwige geopenbaard. Deze openbaring is volledig in lijn met de Tora. Jezus is dan ook de levende Tora, het levende woord van God. Jezus heeft zich ook strikt aan het uitgangspunt gehouden: leven en onderwijzen binnen de kaders van de Tora. Jezus bouwt voort op de Tora. De apostelen waren navolgers van Jezus de Messias. Hij was hun voorbeeld en Hem volgden zij na. Hun schrijven is altijd ondergeschikt aan wat door Jezus is geopenbaard en dus ook ondergeschikt aan de Tora. De apostelen kunnen dus nooit iets hebben beweerd dat tegen de openbaring van Jezus en dus de Tora ingaat. Ook ten opzichte van het Nieuwe Testament heeft de Tora dus een nomologische positie.

De volgende Bijbelteksten bevestigen de bovenstaande conclusies.

Mattheüs 5:18 en 19

Want, voorwaar, Ik zeg u: Totdat de hemel en de aarde voorbijgaan, zal er niet één jota of één tittel van de Wet voorbijgaan, totdat het alles geschied is. Wie dan een van deze geringste geboden afschaft en de mensen zo onderwijst, zal de geringste genoemd worden in het Koninkrijk der hemelen; maar wie ze doet en onderwijst, die zal groot genoemd worden in het Koninkrijk der hemelen.

Lukas 16:17

En het is gemakkelijker dat de hemel en de aarde voorbijgaan, dan dat één tittel van de wet wegvalt.

Johannes 10:35

..... en aangezien de Schrift niet gebroken kan worden,....

Handelingen 21:20

En toen zij dat gehoord hadden, prezen zij de Heere en zeiden tegen hem: U ziet, broeder, hoeveel duizenden Joden er zijn die geloven; en zij zijn allemaal ijveraars voor de wet.

Handelingen 25:8

Hij verdedigde zich en zei: Ik heb niet tegen de wet van de Joden, niet tegen de tempel, en ook niet tegen de keizer enige zonde bedreven.

Romeinen 2:13

Niet de hoorders van de wet zijn immers rechtvaardig voor God, maar de daders van de wet zullen gerechtvaardigd worden.

Romeinen 3:31

Doen wij dan door het geloof de wet teniet? Volstrekt niet, maar wij bevestigen de wet.

5.2.3 De Tora is ook voor de volgelingen Jezus uit de heidenen

Paulus is op dit punt heel duidelijk. De volgelingen van Jezus uit de heidenen zijn geënt op de edele olijf, dat is Israël en heeft daardoor deel gekregen aan de verbonden. Teksten:

Romeinen 11:17

Als nu enige van die takken afgerukt zijn, en u, die een wilde olijfboom bent, in hun plaats bent geënt en mede deel hebt gekregen aan de wortel en de vettheid van de olijfboom,

Efeziërs 2:11-14

Bedenk daarom dat u die voorheen heidenen was in het vlees en die onbesnedenen genoemd werd door hen die genoemd worden besnijdenis in het vlees, die met de hand gebeurt, dat u in die tijd zonder Christus was, vervreemd van het burgerschap van Israël en vreemdelingen wat betreft de verbonden van de belofte. U had geen hoop en was zonder God in de wereld. Maar nu, in Christus Jezus, bent u, die voorheen veraf was, door het bloed van Christus dichtbij gekomen. Want Hij is onze vrede, Die beiden één gemaakt heeft. En door de tussenmuur, die scheiding maakte, af te breken,

De conclusies uit deze teksten is:

- Er is geen onderscheidt meer tussen Joden en heidenen die Jezus volgen;
- Net zoals Jezus en de apostelen geworteld zijn in de Tora, zijn ook de gelovige uit de heidenen geworteld in de Tora;
- Ook hebben zowel Joden als heidenen die Jezus volgen deel aan de Heilige Geest;
- Als de gelovige uit de heidenen deel hebben gekregen aan de verbonden, dan ook aan de wetgeving die bij de verbonden hoort. Dus het verbond met Abraham, het verbond van de Sinaï, met onlosmakelijk daaraan verbonden de Tora en het Nieuwe Verbond met de uitleg van Jezus van de Tora gelden ook voor de gelovigen uit de heidenen.

Het is een heel groot voorrecht deel te hebben aan de verbonden. Het staat garant voor een harmonieus leven met God, met jezelf, je naaste en je omgeving.

5.2.4 Misvattingen over de Tora

Door foutieve Bijbeluitleg hebben het begrip Tora en wet bij Christenen een heel negatieve klank gekregen. De wet of Tora wordt zelden opgevat als de onderwijzing van de Eeuwige. Dat is jammer.

De foutieve Bijbeluitleg is zelfs zo ver gegaan dat algemeen in Christelijke kringen wordt beweerd dat de Tora is opgeheven, niet meer geldt. Hieronder volgen de belangrijkste van deze foutieve redeneringen. Veel misvattingen over de Tora vinden hun oorsprong in het niet goed begrijpen van de theologie van Paulus. Deze theologie staat hier dan ook centraal.

Christus is het einddoel van de wet

Romeinen 10:4 wordt vaak aangehaald als argument dat de wet voor Christenen als afgedaan moet worden beschouwd, niet meer van toepassing is. Deze foutieve uitleg wordt in de hand gewerkt door sommige vertalingen die zeggen dat Jezus het einde van de wet is. Er staat:

Romeinen 10:4

Want het einddoel van de wet is Christus, tot gerechtigheid voor ieder die gelooft.

De uitleg van deze tekst is juist dat heel de wet verwijst naar Jezus, heeft betrekking op Hem. En met Jezus is de wet compleet gemaakt. Deze tekst steunt op Mattheüs 5:17 waar staat *"Jezus heeft de wet vervuld"* Juist vertaald betekent dat: Jezus heeft de wet vol gemaakt, aangevuld, volledig gemaakt en ook Jezus heeft er voor gezorgd dat de wet overvloedig aanwezig is.

De wet is de schaduw en Christus de is werkelijkheid

In Kolossenzen schrijft Paulus dat zaken van de wet zoals de spijswetten, de feesten, de sjabbatten en de nieuwe maan, zaken die typerend zijn voor de wet, een schaduw zijn van Christus. Veel uitleggers vatten deze tekst op als: de wet heeft afgedaan want het gaat nu om Christus. Zij zien schaduw en werkelijkheid als zaken die tegenover elkaar staan. Dit is een foutieve uitleg.

Kolossenzen 2:16 en 17

Laat dus niemand u veroordelen inzake eten of drinken, of op het punt van een feestdag, een nieuwe maan of de sabbatten. Deze zaken zijn een schaduw van de toekomstige dingen, maar het lichaam is van Christus.

Natuurlijk horen schaduw en het lichaam dat de schaduw veroorzaakt onafscheidelijk bij elkaar. Echter in het Griekse denken worden ten onrechte zaken vaak als tegenstelling gezien. De conclusie wordt dan ten onrechte getrokken dat door de komst van Jezus de Messias de wet heeft afgedaan. Maar schaduw en werkelijkheid zijn geen tegenstellingen.

Gerechvaardig door geloof

Een misvatting is dat genade tegenover de wet wordt gesteld. De algemene leer over dit onderwerp is dat in het Oude Verbond men door het houden van de wet gerechtvaardigd werd. Echter dit lukt niet. Men zondigt toch nog wel eens. In het Nieuwe Verbond biedt God door Jezus genade aan en behoeven mensen zich dus niet meer zich om de wet te bekommeren.

De Bijbelse leer is echter: als je gerechtvaardigd bent door het geloof en je hebt een relatie met de Eeuwige, dan zal je de wet moeten houden om die relatie te bestendigen. Genade en wet staan dus niet tegen over elkaar, maar vullen elkaar aan.

Dit zien wij ook bij het volk Israel: eerst wordt het volk gered van de slavernij van Egypte en daarna ontvangt het de wet van de Sinaï. Ook in een Christenleven zien wij deze volgorde: eerst wordt je door geloof en bekering gered en daarna ga je een nieuw leven leiden. Vernieuwing van denken staat dan centraal. Dat houdt in: gaan denken en handelen volgens de normen van de Eeuwige. En deze normen zijn in de Tora neergelegd. Ook in de Bijbelse feesten van Leviticus 23 zien wij deze volgorde: eerst Pesach, dat is het feest van genade, de bevrijding van de slavernij. Dan het feest van de ongezuurde broden dat ziet op het wegdoen van het zuurdesem van boosheid en slechtheid, de levensheiliging. Daarna komt het Pinksterfeest. De Eeuwige schenkt iemand de Heilige Geest en schrijft daarmee Zijn wet in het hart.

Identiteit in Christus

In de tijd van Paulus waren er twee belangrijke leerscholen van farizeeën: de school van Sjammai en die van Hillel. De school van Sjammai was heel nauwkeurig met een duidelijke nadruk op de letter van de wet. De school van Hillel was meer ruimdenkend met de nadruk op de gesteldheid van het hart. Veel van Paulus tegenstanders uit de Joden lijken afkomstig te zijn uit de school van Sjammai. Vandaar dat Paulus keer op keer er op hamert dat je door geloof gerechtvaardigd wordt en niet door het stipt houden van de wet.

Een tweede probleem dat Paulus brieven verklaart is de houding van de Joden die hun identiteit ontleenden aan de uiterlijke tekenen van de wet zoals: het besneden zijn, de sjabbat houden en geen varkensvlees eten. Blijkbaar ontleenden zij hun identiteit veel minder aan Jezus de Messias. Voor Joden die de wet nauwkeurig hielden was het een moeilijk te verteren zaak dat heidenen die hun leven in zonden hadden geleefd, door bekering, geloof in de God van Abraham, Izaäk en Jacob en vergeving door het bloed van Jezus ook toegetreden waren tot het verbond met de Eeuwige en door God als rechtvaardig werden beschouwd. Zij zagen hun bevoorrechte positie in gevaar komen. Dit is ook het thema van de gelijkenis van de verloren zoon.

Het apostelconvent

Bij het apostelconvent in Handelingen 15 komt de vraag aan de orde of de bekeerden uit de heidenen zich moesten laten besnijden en zich aan de wet van Mozes houden zoals een groep bekeerde farizeeën leerde. De gebruikelijke uitleg is dat de volgelingen van Jezus uit de heidenen zich alleen behoeven te houden aan: *"van de dingen die door de afgoden besmet zijn, van ontucht, van het verstikte en van bloed"*, dus alleen aan bepalingen uit het Noachitisch verbond.

De strikte consequentie van deze uitleg is dat de volgelingen van Jezus uit de heidenen zich ook niet behoeven te houden aan de door Jezus uitgelegde Tora zoals wij die tegen komen in de bergreden (Mattheüs 5 - 7). Goede Bijbeluitleg laat zien dat het hier gaat om pas bekeerden. Hen wordt opgelegd om direct met ernstige zonden te stoppen die binnen het Romeinse Rijk wijd verbreid waren. Bekeerden uit de heidenen bezochten in die tijd nog gewoon de synagoge en daarom wordt er gezegd dat de bekeerden uit de heidenen daar verder in de Tora onderwezen zouden worden. Het is ook een misvatting dat het hier gaat om verordeningen van het Noachitisch verbond.

Wettisme

Op de achtergrond van de discussie van het apostelconvent speelt het volgende mee. Om zo goed mogelijk aan de wet van de Sinaï te voldoen hebben de schriftgeleerden en met name de farizeeën uit de school van Sjammai regels opgesteld hoe deze wetten geïnterpreteerd en uitgevoerd moesten worden. Van deze zeer gedetailleerde uitwerking van de wet, de jurisdictie, zei Jezus dat het de mens tot last is en de apostelen zeiden dat die wetten moeilijk zijn uit te voeren. Als de Bijbel het over de wet heeft die heilig is, gaat het over de Tora en niet over de jurisdictie van de schriftgeleerden en farizeeën. Mozes zegt van de Tora dat ze gemakkelijk is uit te voeren en dat geen volk zo'n goede wet heeft.

Wettisme is het willen dienen van de Eeuwige door te voldoen aan regels en verordeningen die door mensen en niet door de Tora en Jezus zijn opgelegd. Maar ook het tot in de perfectie en obsessief wetten navolgen wordt gerekend tot wettisme. Voorbeelden hiervan in onze tijd zijn: plechtig taalgebruik bij het bidden, kerkgang in zwarte kleding, langzaam lopen in de kerk, ernstig kijken als het geestelijke zaken betreft, schuld belijden ook als dat niet aan de orde is, enz. Let wel: het willen voldoen aan de Tora en de uitwerking ervan door Jezus kan nooit worden opgevat als wettisme. Omdat de meeste christenen zich niet houden aan de Tora, worden mensen die dat wel doen en Jezus opdrachten nauwkeurig willen uitvoeren, ten onrechte vaak uitgemaakt voor "wettisch".

5.2.5 Dogma's die in strijd zijn met de Tora

Door de Tora als verouderd voor te stellen en voor ons niet meer van toepassing te verklaren, ontstaat ruimte voor veel onbegrip en leerstellingen die hun wortels niet hebben in de Tora. Omdat Veel Christelijke dogma's zelfs ermee in strijd zijn, is de vraag gerechtvaardigd of deze dogma's niet afgewezen moeten worden. Het gaat hier om dogma's als:

- De wet van de Sinaï geldt niet voor Christenen;
- Christenen hoeven zich niet aan de spijswetten te houden;
- De meeste feesten die de Eeuwige heeft ingesteld in Leviticus 23 zijn Joodse feesten en dus niet voor Christenen;
- Christenen blijven heel hun leven zondaars. Maar gelukkig ziet God ons in Christus aan. Hij ziet alleen de rechtvaardige Christus en niet de Christelijke zondaars;
- Al voordat wij gezondigd hebben heeft God onze zonden vergeven;
- Christenen behoeven de Grote Verzoendag niet te vieren want zij zijn al door Jezus verzoend met God;
- Enz.

Boven genoemde Dogma's zijn dus voorbeelden van wetteloosheid. Alle dogma's die in strijd zijn met de Tora moeten worden afgewezen. Door de Tora af te wijzen, wordt de onderwijzing van de Eeuwige afgewezen. Consequent wordt in de Bijbel zo'n persoon een wetteloze genoemd. Het loslaten van de Tora betekent het loslaten van de Bijbel die daar volledig op is gebaseerd. Het aanhangen van dergelijke dogma's leidt er toe dat de Bijbel niet meer wordt begrepen. Er komt ruimte waarbinnen allerlei dwalingen kunnen gedijen. Hierdoor stelt de Christenheid zich open voor de vloek die het gevolg is van het niet houden van de Tora zoals allerlei ziekten, misgeboorten, ruzies, enz. Nogmaals: de conclusie is dat alle dogma's die in strijd zijn met de Tora moeten worden afgewezen.

5.3 De Hebreeuwse begrippen.

5.3.1 Beschrijving principe 3

Het Oude en Nieuwe Testament is geschreven door Hebreeuwse mannen die dachten en schreven vanuit de Hebreeuwse taal en cultuur. Zij hanteerden het Hebreeuwse stelsel van begrippen zoals dat in de Tora, de Profeten en de Geschriften voorkomt. Aan dit begrippenstelsel waren zij gewend en vanuit dit begrippenkader dachten zij. Dit stelsel van begrippen is het enige juiste als wij Bijbelteksten correct willen interpreteren.

Alle in de Tora genoemde begrippen, principes en uitgangspunten blijven ook in het Nieuwe Testament gelden. De visie van de Tora op: God, de mens, leven naar Gods wil, bekering, genade, vergeving, verzoening, geest, ziel, de dood en de opstanding blijft daarom ook in het Nieuwe Verbond geldig. Het is niet zo dat het Nieuwe Testament over deze begrippen een andere visie heeft dan het Oude Testament. Het volgende principe luidt daarom:

Principe 3

Het Oude en Nieuwe Testament gebruikt één consistent stelsel van begrippen. Dit is het Hebreeuwse begrippenstelsel.

5.3.2 Consequenties en misvattingen

Sommige Griekse woorden in het Nieuwe Testament hebben behalve de Hebreeuwse betekenis ook nog andere betekenissen. De andere betekenissen van deze Griekse woorden komen dus niet overeen met de Hebreeuwse betekenissen en zijn dus niet geldig.

Het omgekeerde komt vaker voor namelijk dat de Griekse woorden een veel beperktere betekenis hebben dan de Hebreeuwse woorden waarvan ze de vertaling zijn. Het Hebreeuwse woord heeft dus extra betekenissen. Hier dreigt het gevaar dat bij het interpreteren van Bijbelteksten de enge Griekse betekenis wordt gehanteerd, terwijl een andere betekenis de juiste is. Een paar voorbeelden.

- Nephesh. Dit Hebreeuwse woord wordt vertaald met ziel in de betekenis van: leven, levend wezen, levensadem en ik. Het Griekse woord voor ziel is " psuchē " en kan ook het innerlijk van de mens, dus zijn gevoel wil en verstand, betekenen. Het is dus niet juist om deze extra betekenis toe te kennen aan het woord ziel in het Nieuwe Testament.
- Sheol. Dit Hebreeuwse woord betekent graf en dodenrijk. Het woord dodenrijk is in het Hebreeuws de fysieke plaats waar doden zijn; een spelonk of een holle ruimte onder de grond. Het Griekse woord voor graf en dodenrijk is hades. Maar dit Griekse woord heeft ook nog de betekenis van hel, de plaats waar volgens de Griekse mythologie de onsterfelijke zielen van slechte mensen eeuwig worden gemarteld. In de Bijbel heeft het woord hades altijd de Hebreeuwse betekenis van graf of dodenrijk maar nooit die van hel;

- Ruach. Dit Hebreeuws woord betekent: het wezen van de mens, zijn actieve geest, initiatieven, denken, aard, mentale gesteldheid, motivatie, iemands karakter, adem, wind, lucht. Het Griekse woord voor geest is pneuma wat betekent: levensadem, vitale energie en een onzichtbaar wezen zoals engelen en demonen. Als in het Nieuwe Testament het woord geest staat, heeft het bijna altijd betrekking op de betekenis van het woord ruach. Voor veel Christenen is het verschil tussen geest en ziel heel onduidelijk. Gaan wij terug naar de Hebreeuwse betekenis van de woorden dat worden de verschillen wel duidelijk.
- Elohim. Dit Hebreeuwse woord wordt vertaald met god of goden. Maar hemelse wezens die door de Eeuwige met macht zijn bekleed zoals cherubs worden ook elohim genoemd. Mozes wordt door de Eeuwige zo genoemd. Zelfs de leden van het Sanhedrin hadden de titel van "elohim". Het Hebreeuwse woord elohim is in het Grieks vertaald met "theos". Dit woord betekent alleen god. Als Jezus plotseling te midden van zijn discipelen verschijnt, roept Thomas uit mijn Heer en mijn God. Hij gebruikt hier het woord elohim. Hij zegt dus niet dat Jezus gelijk is aan de Eeuwige. Dat zou een grote zonde zijn. Nee hij zegt dat Jezus een hemels wezen is bekleed met macht van de Eeuwige.
- Yom. Dit is het Hebreeuwse woord dat standaard vertaald wordt met dag. Echter het Hebreeuwse woord Yom betekent ook: een vaste periode, tijdvak van bijvoorbeeld een jaar. Daarnaast is het begrip dag gedefinieerd als: van zonsondergang tot zonsondergang de volgende dag. Het Griekse begrip voor dag komt overeen met dat van ons. Hierdoor ontstaan veel misverstanden. Een voorbeeld is het samenkomen op de eerste dag der week van de volgelingen van Jezus zoals beschreven in het boek Handelingen. Omdat deze mensen zich nauwkeurig hielden aan de wet, kwamen zij dus op zaterdagavond als de sabbat was afgelopen bij elkaar. Op zondagochtend bij elkaar komen was onmogelijk omdat dit een gewone werkdag was.

De consequentie van dit principe voor de Christelijke theologie zijn heel groot omdat een aantal leerstellingen geheel of gedeeltelijk steunen op het Griekse begrippenapparaat en niet op het Hebreeuwse. Dit is bijvoorbeeld het geval bij de volgende leerstellingen:

- De leer van de onsterfelijke ziel;
- De leer dat de ziel naar de hemel gaat;
- De leer dat de zielen van de mens die Jezus niet heeft aangenomen eeuwig in de hel gemarteld wordt;
- De leer van de drie-eenheid;
- De leer dat de sabbat is vervangen door de zondag;
- Enz.

5.4 De Grondtekst

5.4.1 Beschrijving van principe 4

De Tenach

De Tenach werd voornamelijk geschreven in het Hebreeuws; slechts enkele delen van de Tenach zijn geschreven in het Aramees. De Tenach was de basis waaruit elk gezinshoofd die de plicht had zijn gezin godsdienstig te onderwijzen (Deuteronomium 6:6,7). Het Hebreeuws werd langzamerhand verdreven door het Aramees. Het werd een taal die alleen nog in de Joodse godsdienstige context werd gesproken. Vooral de schriftgeleerden en later de rabbijnen bedienden zich van het Hebreeuws. Hun uitleg en verklaring had zeer groot gezag. De overlevering lag in hun handen. Ze werkten aan een zogenaamde standaardtekst (consonantentekst). Deze bestaat alleen uit medeklinkers. Deze consonantentekst is buitengewoon zorgvuldig gekopieerd. Hierbij werden eeuwenlang scherpe controlemechanismen toegepast. De rabbi's, farizeeën en schriftgeleerden hadden een heilig respect voor het woord van God. De kleinste verschrijvingen werden niet geaccepteerd. Het resultaat is dat de Hebreeuwse en Aramese grondteksten van de Bijbelboeken uit de Tenach door de eeuwen heen nagenoeg onveranderd zijn gebleven.

Al voor onze jaartelling werd een begin gemaakt met het vastleggen van de uitspraak door ook klinkers in de tekst op te nemen. In de tiende eeuw is dit proces afgerond en met de definitieve versie van het zogenaamde masoretische uitspraakstelsel dat aan de consonantentekst werd toegevoegd. Echter bij het bestuderen van de Tenach is de consonantentekst leidend omdat bij het opstellen van de masoretische tekst de consonantentekst is geïnterpreteerd bijvoorbeeld aan de hand van de mondelinge overleveringen. De meest waardevrije tekst is dus de consonantentekst.

Het Nieuwe Testament

Niet alle kerkvaders hadden net zo veel respect voor het woord van God als de Joden. Het overschrijven van de oorspronkelijke documenten gebeurde minder zorgvuldig. Af en toe werden aantekeningen in het oorspronkelijk document gemaakt, zodat bij het later copieren het onduidelijk werd wat de oorspronkelijke tekst was. Ook zijn er bewijzen dat teksten werden aangepast om ze in overeenstemming te brengen met de geldende theologie. De Griekse grondtekst van het Nieuwe Testament zo als die tot ons komt, moet daarom met voorzichtigheid worden geïnterpreteerd. Wel wordt uit onderzoek steeds meer duidelijk welke teksten naar alle waarschijnlijkheid latere toevoegingen zijn. Bij interpretatie van Bijbelteksten moet hiermee rekening worden gehouden.

Vertalingen

De bijbel komt tot ons in een veelheid van vormen: grondteksten, vertalingen, herziene vertalingen, vertalingen voor bepaalde doelgroepen zoals kinderen en tieners, enz. Bij het vertalen van een Hebreeuwse of Aramese tekst doet zich het probleem voor dat de vertaling per definitie niet die rijkdom aan betekenissen heeft van de consonantentekst. Er gaat dus betekenis verloren. Een tweede punt is dat het Hebreeuws, het Aramees en het Grieks geen leestekens kennen. De leestekens van een vertaling zijn dus niet origineel. De leestekens in een vertaling zijn daarom gebaseerd op interpretaties van de vertaler.

Wat betreft vertalen bestaat er een duidelijk uitgangspunt: de vertaler moet vertalen en niet interpreteren. Echter om goed lopende zinnen te krijgen, gaat een vertaler toch interpreteren. Dit interpreteren kan gebaseerd zijn op theologie die niet juist is. Het gevolg is een Bijbeltekst die de oorspronkelijke bedoeling van de Bijbelschrijver niet meer weergeeft.

Met dit in het achterhoofd komen wij tot de formulering van het principe:

Principe 4:

Een juiste Bijbeluitleg kan alleen gebaseerd zijn op de oorspronkelijke grondtekst.

5.4.2 Consequenties

Aan principe 4 is niet te voldoen omdat de oorspronkelijke teksten in de loop der eeuwen kwijt zijn geraakt. Bovendien zijn veel mensen die de Bijbel willen uitleggen niet bij machte om Hebreeuwse, Aramese en Griekse grondteksten te lezen. Er zit dus niet anders op dan: via onderzoek van beschikbare oude teksten, het vergelijken van verschillende vertalingen en het raadplegen van taalgeleerden die inzicht hebben in waarschijnlijke veranderingen in de oorspronkelijke teksten principe 4 zo goed mogelijk te benaderen.

Daarnaast is het zo dat een Bijbeltekst die duidelijk in strijd is met andere Bijbelteksten en vooral in strijd is met de Tora ons achterdochtig moet maken. Wellicht is er in de loop der eeuwen door kerkvaders mee geknoeid. Maar ook het volgende principe kan ons helpen om te beoordelen of wij wel te maken hebben met de oorspronkelijke tekst.

5.5 Twee of drie getuigen

5.5.1 Beschrijving principe 5

Soms wordt een bepaalde Bijbeluitleg gebaseerd op één tekst, terwijl er vele teksten over het zelfde onderwerp zijn die een heel ander geluid laten horen. De Bijbel draagt voor de rechtspraak het principe aan dat iets waar is als er twee of drie getuigen zijn. De Bijbel zelf is ook onderworpen aan dit principe. Dus een uitspraak over een bepaald onderwerp is waar als deze door minimaal twee of drie verschillende Bijbelschrijvers wordt gedaan.

Principe 5:

Een Bijbeltekst is alleen waar als die door andere Bijbelteksten wordt bevestigd.

5.5.2 Consequenties en misvattingen

Is er een Bijbeltekst over een onderwerp dat op het eerste gezicht in tegenspraak is met andere Bijbelteksten over hetzelfde onderwerp, dan moet zo'n tekst nader onderzocht en terzijde worden gelegd totdat meer helderheid verkregen is. De Bijbel kan namelijk niet met zichzelf in tegenspraak zijn. Er kunnen verschillende zaken met zo'n "eenzame" tekst aan de hand zijn, bijvoorbeeld:

De tekst wordt soms al vele eeuwen lang verkeerd uitgelegd.

Een voorbeeld. Psalm 51:7: *In zonde heeft mijn moeder mij ontvangen.*

De leer van de erfzonde is met name gebaseerd op deze tekst. Een veel meer voor de hand liggende uitleg van deze tekst is dat David het resultaat was van een buitenechtelijke relatie. Deze uitleg past beter in de context van Psalm 51 die gaat over het overspel van David met Bathseba. Het verklaart ook waarom vader Isaï pas met David op de proppen kwam toen Samuel vroeg of hij nog meer zonen had. Blijkbaar had Isaï wat voor de profeet te verbergen. Ook verklaart het waarom de naam van de moeder van David niet in de Bijbel voorkomt.

De tekst is verkeerd vertaald.

Een voorbeeld. Johannes 1:1 *In den beginnen was het woord en het Woord was bij God en het Woord was God.*

De gebruikelijke uitleg ziet in deze tekst een bevestiging van de leer van de drie-eenheid. Jezus is in deze uitleg het Woord van God. Het Woord is God dus Jezus is God. In de grondtekst staat: "*niet het Woord was God*", maar "*God was het woord*". Wij moeten bedenken dat voor Johannes "het woord van God" betrekking had op de wet. Die was immers door God zelf met een luide stem aan het volk bekend gemaakt bij de berg Sinaï. Jezus als God beschouwen is niet in overeenstemming met andere teksten uit het evangelie van Johannes. In Johannes 14:28 en Johannes 20:17 zegt Jezus dat Hij dezelfde God heeft als zijn discipelen. Hoe kan Johannes hier in Johannes 1 dan het tegendeel beweren? De Bijbel is consistent en daarom moet worden afgewezen dat Johannes bedoeld zou hebben dat Jezus gelijk is aan de Eeuwige.

De tekst wijkt hoogst waarschijnlijk af van de oorspronkelijke tekst.

Een voorbeeld. Mattheüs 28:19 *Ga dan heen, onderwijs al de volken, hen dopend in de Naam van de Vader en van de Zoon en van de Heilige Geest, hun lerend alles wat Ik u geboden heb, in acht te nemen.* Dit is de enige tekst waar de formule "in de naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest" in de Bijbel voor komt. Taalgeleerden zijn het er over eens dat heel waarschijnlijk deze tekst nooit in de grondtekst heeft bestaan. Deze tekst is het gevolg geweest van het concilie van Nicea waar de leer van de drie-eenheid werd aangenomen. De discipelen doopten mensen in of op de naam van Jezus (zie Handelingen).

5.6 De Pardes

In de derde eeuw voor onze jaartelling is de wijze van interpretatie van de Tenach vastgesteld. Ook de schrijvers van het Nieuwe Testament hielden zich aan deze regels. Deze wijze van Bijbelinterpretatie heet de Pardes. Er zijn vier niveaus van interpretatie. Op ieder niveau wordt een Bijbeltekst weer dieper uitgelegd. Hierbij geldt dat de uitleg op de verschillende niveaus niet met elkaar in tegenspraak mogen zijn.

Principe 6

Door de methode van Pardes wordt een diepere betekenis aan een Bijbeltekst gegeven volgens vaste regels.

5.6.1 Pashat

De Pashat is de duidelijke, eenvoudige, directe betekenis van de tekst. Het is de normale betekenis die voorkomt uit de gebruikelijke betekenis van de woorden. Het is de eenvoudige letterlijke tekst. Voor de Pashat geldt dat hoe je een tekst ook verder uitlegt, de letterlijke uitleg van de Pashat blijft altijd geldig. Een uitleg op een ander niveau mag nooit in strijd zijn met de Pashat.

Wel moet worden vastgesteld of een tekst letterlijk dan wel figuurlijk is bedoeld. Een voorbeeld van figuurlijk taalgebruik:

Spreuken 18:10:

De Naam van de HEERE is een sterke toren, een rechtvaardige snelt daarheen en wordt in een veilige vesting gezet.

De vuistregel is dat een tekst figuratief is als de letterlijke betekenis onmogelijk of niet reëel is. Alle andere teksten moeten altijd letterlijk worden opgevat.

Principe 7:

De letterlijke betekenis van een Bijbeltekst (Pashat) is de basis van de Bijbelinterpretatie. Hoe je een tekst ook uitlegt, de Pashat van een tekst blijft altijd geldig. Een uitleg op een ander niveau kan nooit in strijd zijn met de Pashat.

Een voorbeeld van de geldigheid van de Pashat. In de Bijbel komt meer dan honderd keer voor dat mensen die de Eeuwige willen dienen de sjabbat moeten vieren als een dag van rust. Nu zijn er sommigen die beweren dat, als je je bekeerd hebt en wedergeboren bent, je de rust van God ben binnen gegaan. Hierbij wordt verwezen naar Hebreeën 4. Je hoeft daarom de sjabbat niet meer te vieren, zo is de redenering. Hier wordt dus aan de sjabbat een diepere betekenis gegeven, namelijk de rust die God geeft na je bekering en wedergeboorte. Dit is op zich juist echter het is onjuist om dan de conclusie te trekken dat de sjabbat niet meer geldt. Want de diepere betekenis heft nooit de Pashat op.

5.6.2 Remez

Dit is de betekenis waar de teksten op zinspelen, ofschoon dit niet duidelijk wordt aangegeven in de tekst. Het is de betekenis net voorbij de letterlijke tekst. Het is ook de impliciete betekenis van de tekst. De Remez wordt verkregen bijvoorbeeld door:

- Het trekken van logische conclusies uit de Pashat. Dit gaat bijvoorbeeld via de regels van Hillel. In paragraaf 4.8 ga ik hier dieper op in;
- Eigenaardigheden in de tekst die zinspelen op een diepere waarheid dan die van de Pashat;

- Plaatsen waar hetzelfde woord of begrip in een tekst voorkomt waardoor het inzicht van de Pashat wordt verdiept;
- De getalswaarde van een woord;
- Hebreeuwse woorden waarvan de stam twee van de drie tekens gemeen hebben.

Zonder Pashat is er geen geldige Remez. Dit is belangrijk, immers als er niet is nagedacht over de Pashat, hoe weet je dan dat de uitleg op het diepere niveau van Remez niet in strijd is met de Pashat. In Christelijke kringen heeft men de gewoonte van de Grieken overgenomen om heel veel teksten te "vergeestelijken" door middel van het toepassen van de allegorie. Vraag is nu: is deze vergeestelijking via de goede regels gedaan en is zij in overeenstemming met de Pashat. Zo niet dan is deze vergeestelijking ongeldig. In hoofdstuk 5 geef ik hier verschillende voorbeelden van.

5.6.3 Drash

Dit woord betekent associatie. Hieraan moet iemand denken als hij de tekst leest. Het gaat hier om de associatie. Door de associatie wordt de ene tekst in verband gebracht met de andere. De drash verklaart daarom niet alleen de betreffende tekst, maar ook andere teksten. Dan wordt duidelijk wat eerder niet duidelijk was.

Met associatie bedoel ik: het elkaar in verband brengen van verschillende dingen, zoals dat in de tijd van Jezus en de apostelen werd gedaan. De associatie moet dus aansluiten op hun belevingswereld:

- Bepaalde passage uit de Tenach;
- Bepaalde interpretaties van begrippen zoals die eerder in de schrift voorkomen;
- Een bekende alledaagse situatie uit de tijd dat de betreffende tekst werd opgeschreven;
- Woorden die op basis van hun klank in het Hebreeuws op elkaar lijken.

Alleen door een Hebreeuwse wijze van associatie kan een (diepere) betekenis van een tekst worden blootgelegd. Dit staat haaks op de binnen Christelijke kringen gebruikelijke allegorische Bijbeluitleg om aan teksten een diepere betekenis te geven. Bij allegorie is in feite de fantasie het enige houvast.

5.6.4 Sod

Dit is de geheime betekenis die alleen door openbaring aan ingewijden kan worden verkregen en die alleen door ingewijden begrepen kan worden. Een voorbeeld hiervan is Openbaring 13:18, met betrekking tot het "beest" en het getal "666". Paulus heeft het af en toe over geheimenissen.

Dergelijke geheimenissen gaan soms over een interpretatie op het niveau van de Sod. Een voorbeeld treffen wij aan in Romeinen 11:24 en 25. Daarin legt Paulus een uitspraak van Jezus in Lucas 21:24 op Sod niveau uit.

Alleen door openbaring kan de diepste betekenis van een tekst worden begrepen.

5.7 De regels van Hillel

Hillel was een bekende farizeeër in de eerste eeuw voor Christus. Gamaliël, de leraar van Paulus was een kleinzoon van deze man. Hij wilde graag op een verantwoorde wijze conclusies trekken uit de Tenach. Hij definieerde hiervoor zeven regels. De tijd van Jezus en de apostelen waren deze regels alom bekend. Ook Jezus en de apostelen maakten er gebruik van. Ik behandel hier alleen de eerste en de zevende regel, omdat die veel foutieve Bijbeluitleg aan de kaak stelt.

Daarnaast behandel ik ook een regel, de Hekkesj, die weliswaar niet van Hillel afkomstig is, maar eenzelfde wijze van conclusie trekken heeft.

Principe 8:

Trek waar mogelijk altijd conclusies overeenkomstig de regels van Hillel en de Hekkesj.

- Qal V'Khomer: licht en zwaar (regel 1);
- Davar ha-ailmad me-inyano: context (regel 7)
- Hekkesj: twee teksten combineren

5.7.1 Qal V'Khomer, de eerste regel van Hillel

Deze eerste regel van Hillel heeft betrekking op het vergelijken van twee gelijksoortige zaken waarbij één zaak een grotere waarde / invloed heeft dan de andere. De ene zaak is dus belangrijker dan de andere; het gaat hier dus niet om tegenstellingen zoals goed of fout en slecht of goed. Met andere woorden: als iets wat licht is al geldt, hoeveel te meer zal iets wat zwaar is gelden.

Dit principe wordt in veel Bijbelteksten toegepast door de schrijvers van het nieuwe testament. Het is soms te herkennen aan de formulering: "hoeveel te meer". Een voorbeeld:

Romeinen 11:24

Want als u afgehouden bent uit de olijfboom die van nature wild was, en tegen de natuur in op de tamme olijfboom geënt bent, hoeveel te meer zullen zij die natuurlijke takken zijn, geënt worden op hun eigen olijfboom.

Mattheüs 7:11

Als u, die slecht bent, uw kinderen dan goede gaven weet te geven, hoeveel te meer zal uw Vader, Die in de hemelen is, goede gaven geven aan hen die tot Hem bidden.

De term "hoeveel te meer" wordt lang niet altijd gebruikt terwijl er toch sprake is van Qal V'Khomer. Vooral Paulus maakt er veel gebruik van. Als je niet doorkneet bent in de manier van redeneren van de farizeeën is Qal V'Khomer moeilijk te herkennen met als resultaat een foutieve interpretatie van de Bijbeltekst.

Maar ook wij kunnen deze regel toepassen. Ik geef nog een voorbeeld. Tegenwoordig zijn er steeds meer Christenen die de Bijbelse feesten van Leviticus 23 gaan vieren. Ook Pesach hoort bij die feesten. Nu is er een probleem, want er staat dat alleen zij die besneden zijn daaraan mogen deelnemen. Omdat de meeste Christenen niet zoals de Joden besneden zijn, doet zich de vraag voor

of Christenen dit feest wel mogen vieren? Het toepassen van Qal V'Khomer geeft een helder antwoord: Indien iemand die door een mens naar het vlees besneden is, al pesach mag vieren, hoeveel te meer iemand die door de Eeuwige naar het hart besneden is.

5.7.2 Davar ha-ailmad me-inyano, de zevende regel van Hillel

Om een Bijbeltekst te kunnen begrijpen moet deze in de context worden uitgelegd. Dit betekent dat wij letten op zaken als:

- Wie was de schrijver?
- Wat waren zijn omstandigheden?
- Voor wie is de Bijbeltekst bedoeld?
- Wat was het probleem waarop de Bijbeltekst betrekking heeft?
- Welke aspecten zijn bij het probleem betrokken?
- Zijn er dingen gebeurd waarmee rekening moet worden gehouden bij de uitleg?
- Wat staat elders in de Bijbel over dergelijke personen of situaties?
- Enz.

Dit leidt tot de zevende regel van Hillel: Een Bijbeltekst moet altijd geïnterpreteerd worden in de context. Deze regel is feitelijk één van de meest fundamentele en belangrijke regels bij Bijbeluitleg, omdat heel vaak Bijbelteksten buiten de context worden uitgelegd. Er is dan sprake van misbruik van Bijbelteksten.

Hierbij moet worden aangetekend dat ieder onderdeel van een Bijbeltekst belangrijk is. Geen titel of jota is in de Bijbel zonder reden neergeschreven. Alles, zelfs de kleinste detail hebben een bedoeling. Het kan zijn dat onderdelen van de Bijbeltekst niet worden begrepen. De oplossing is nooit deze tekst of een bepaald onderdeel van een tekst te negeren met de gedachte dat het niet belangrijk zou zijn. Je mist dan een deel van de betekenis van de tekst of, erger nog, je interpreteert de tekst verkeerd. Een andere serieuze valkuil bij het interpreteren in de context is: de indeling van de Bijbel in hoofdstuk, perikopen en verzen. Deze indeling is ontstaan in de loop van de 11de tot de 13de eeuw. De context trekt zich echter niets van deze indeling aan. Daarom kan deze indeling de interpretatie bemoeilijken.

5.7.3 Hekkesch

Hoewel het niet voorkomt in de lijst van zeven uitlegkundige regels van Hillel of in de uitgebreidere versie hiervan van rabbi Ishmael, is er ook nog een belangrijke rabbijnse interpretatiemethode genaamd hekkesch. 'Hekkesch' betekent letterlijk: 'twee stenen tegen elkaar slaan', wat een metafoor is voor het vergelijken van twee verzen die hetzelfde woordgebruik in de zelfde passage hebben ten einde iets te leren wat voordien niet bekend was. Bij Hekkesch komt tot een compleet nieuwe leerstelling die in beide verzen nog niet te vinden is.

Ook Jezus hanteert de interpretatiemethode van de Heklesh. Hij slaat de volgende twee teksten tegen elkaar.

1. Exodus 20:14

U zult niet echtbreken.

2. Exodus 20:17

U zult niet begeren het huis van uw naaste. U zult niet begeren de vrouw van uw naaste, noch zijn dienaar, noch zijn dienares, noch zijn rund, noch zijn ezel, noch iets wat van uw naaste is.

Dit levert de volgende compleet nieuwe leer op:

Mattheüs 5:27 en 28

U hebt gehoord dat tegen het voorgeslacht gezegd is: U zult geen overspel plegen (Exodus 20:14). Maar ik zeg u dat al wie naar een vrouw kijkt om haar te begeren (Exodus 20:17), in zijn hart al overspel met haar gepleegd heeft.

Op dezelfde manier kun je de leerstelling ontwikkelen dat indien je de dood van een vreselijke tiran zou willen (je begeert iemands leven), je reeds een moord hebt gepleegd.

5.8 Overzicht Principes

Principes 1

De Eeuwige kan alleen door openbaring gekend worden; deze openbaringen zijn consistent.

Principe 2

Een uitleg van een Bijbeltekst kan nooit ingaan tegen de Tora.

Principe 3

Het Oude en Nieuwe Testament gebruikt één consistent stelsel van begrippen. Dit is het Hebreeuwse begrippenstelsel.

Principe 4

Een juiste Bijbeluitleg kan alleen gebaseerd zijn op de oorspronkelijke grondtekst.

Principe 5

Een Bijbeltekst is alleen waar als die door andere Bijbelteksten wordt bevestigd.

Principe 6

Door de methode van Pardes wordt een diepere betekenis aan een Bijbeltekst gegeven volgens vaste regels.

- De letterlijke betekenis van een Bijbeltekst (Pashat) is de basis van de interpretatie.
- Hoe je een tekst ook uitlegt, de Pashat van een tekst blijft altijd geldig.
- Een uitleg op een ander niveau kan nooit in strijd zijn met de Pashat.

- Alleen door een Hebreeuwse wijze van associatie kan een (diepere) betekenis van een tekst worden blootgelegd.
- De diepste betekenis van een tekst kan alleen door openbaring worden verkregen.

Principe 7

Trek waar mogelijk altijd conclusies overeenkomstig de regels van Hillel en de Heklesh.

- Qal V'Khomer: licht en zwaar (regel 1);
- Davar ha-ailmad me-inyano: context (regel 7)
- Heklesh: twee teksten combineren

6. Voorbeelden

6.1 Vergeven

Mattheus 18:21 en 22

Toen kwam Petrus naar Hem toe en zei: Heere, hoeveel keer zal mijn broeder tegen mij zondigen en ik hem vergeven? Tot zevenmaal toe? Jezus zei tegen hem: Ik zeg u: niet tot zevenmaal, maar tot zeventig maal zevenmaal.

6.1.2 Hebreeuwse uitleg

Pashat

Je moet heel vaak vergeven.

Remez en Drash

- Het getal zeven associeert met de zevende dag, de sabbat. Dit is de dag dat de Eeuwige rustte. Een Hebreër zal onmiddellijk begrijpen dat vergeven samenhangt met in de rust van de Eeuwige zijn.
- Zeventig heeft te maken met volheid. Vergeven doe je dus heel vaak, maar er is een volheid aan de zonde. Daarna is er geen vergeving meer, maar komt straf. Die volheid ligt ver weg, verder dan 70 maal.
- Zeventig maal zevenmaal associeert met Lamech (Genesis 4:24). Lamech was een man met een heel kort lontje. Als je hem ook maar een strobreed in de weg legde, dan nam hij zeventig maal zevenmaal wraak. Jezus verwijst hiernaar. Hij geeft aan dat je een tegenovergestelde houding moet hebben. Je moet een houding hebben van heel grote verdraagzaamheid, zachtmoedigheid en geduld.
- Vergeef ons onze schulden gelijk ook wij vergeven die ons iets schuldig zijn. Als wij veelvuldig vergeven zal God dat aan ons ook doen.

Vergeef veelvuldig. Je bent dan in de rust van de Eeuwige. Je moet een houding hebben van heel grote verdraagzaamheid, zachtmoedigheid en geduld. Echter vergeving is gebaseerd op berouw. Zonder berouw is het niet mogelijk en zinvol om vergeving te schenken. Het enige wat iemand tegen wie gezondigd is dan kan doen, is de wraak en vergelding in handen van de Eeuwige leggen zodat deze zonde hem niet tot last is. Maar er is een volheid van zonden. Dan is vergeving niet meer aan de orde.

6.1.2 Gebruikelijke uitleg en conclusies

De term "zeventig maal zeven maal" wordt in de meeste Christelijke kringen opgevat als een allegorie voor oneindig vaak. Hieruit is de theologie ontstaan dat je, wat er ook gebeurt, moet vergeven, ook als de zondaar er niet om vraagt.

Deze gebruikelijke Griekse georiënteerde uitleg is in strijd met de volgende principes:

- Principe 5: Deze tekst zo uitgelegd, is een eenzame tekst die niet door andere teksten wordt bevestigd.

- Principes 6. Inzicht is niet verkregen door de juiste Hebreeuwse uitleg (Remez en Drash) te volgen. De associatie dat zeventig maal zevenmaal voor oneindig veel staat is niet juist. Er wordt niet oneindig vaak vergeven. Opmerkelijk is dat Jezus niet wilde dat de zonden van de leiders van het volk hen vergeven zouden worden (Johannes 12:40). Jezus vergeeft dus niet altijd. Ook God vergaf het volk Israel haar zonden heel vaak, maar er was een volheid van zonden die uiteindelijk leidde tot de Babylonische ballingschap.

De Griekse uitleg is foutief. Met deze uitleg wordt de kern van de zaak gemist namelijk in de rust van de Eeuwige zijn en een gesteldheid hebben van zeer grote verdraagzaamheid, zachtmoedigheid en geduld.

6.2 De dag des Heeren

Openbaring 1:10

Ik was in de geest op de dag des Heeren en ik hoorde achter mij een luide stem, als van een bazuin,

6.2.1 Hebreeuwse uitleg

Pashat

De dag des Heeren is een aanduiding voor de dag des oordeel. In de geest heeft te maken met het Hebreeuws begrip "ruach": het denken, zijn innerlijke gesteldheid. De uitleg moet dus zijn: Johannes was in gedachte bezig met de dag des oordeels en hoorde achter zich een luide stem als van een bazuin.

Remez en Drash:

- De Hebreeër associeert de dag des Heeren onmiddellijk met teksten als:
Jesaja 13:9:
Zie, de dag des Heeren komt, meedogenloos, met verbolgenheid en brandende toorn, om de aarde tot een woestenij te maken en haar zondaars van haar te verdelgen en
Joël 2:1:
Blaast de bazuin op Sion en maakt alarm op mijn heilige berg! Dat alle inwoners des lands sidderen, want de dag des Heeren komt. Want hij is nabij;
- De bazuin verwijst hier direct naar de bazuinendag. De bazuinendag kondigt immers de wederkomst van Jezus aan en daarmee het laatste oordeel.
- Deze tekst associeert natuurlijk ook met Mattheüs 25:31 waar staat dat Jezus zal zitten op de troon van zijn heerlijkheid en de mensen zal oordelen en scheiding zal aanbrengen tussen goede en slechte mensen.

Johannes dacht na over de dag des Heeren, de dag dat Jezus zal terug komen en de wereld zal oordelen. God zal zijn brandende toorn meedogenloos over de aarde uitstorten en de goddelozen verdelgen. Maar het zal ook een dag zijn waarop de rechtvaardigen een hemels lichaam zullen krijgen en met Jezus zullen regeren. Toen hoorde Johannes plotseling een luide stem als een bazuin. Het paste precies bij waar Johannes aan dacht, de Bazuinendag. Deze tekst geeft dus al in het begin van het boek Openbaring waarover het gaat.

6.2.2 Gebruikelijke uitleg en conclusies

De gebruikelijke uitleg van deze is allegorisch:

- In de geest staat voor geestvervoering;
- De dag des Heeren staat voor de zondag;
- En een harde stem als een bazuin is gewoon een heel harde stem.

Deze gebruikelijke uitleg is in strijd met de volgende principes:

- Principe 3: Het woord geest staat niet voor geestvervoering, maar voor ruach. In Openbaring 4:1 en 2 staat dat Johannes pas na de openbaringen over de zeven gemeenten via een open deur in de hemel kijkt en in geestvervoering raakt;
- Principe 5: Nergens wordt in de Bijbel "de dag des Heeren" de zondag genoemd. Deze tekst zo uitgelegd is een eenzame tekst die niet door andere teksten wordt bevestigd.
- Principe 6: De allegorische interpretatie gaat niet terug naar Bijbelse begrippen en teksten. De kerkvaders interpreteren de uitdrukking "dag des Heeren" metaforisch. Volgens hen was het een uitdrukking die aangaf dat Johannes de zondag bedoelde. Het motief voor deze metaforische uitleg was het komen tot een bewijs dat de apostelen niet de sjabbat maar de zondag vierden. In de tijd dat Johannes dit schrijft verbleef hij op Patmos. Daar werd waarschijnlijk niet de zondag maar gewoon de sjabbat gevierd.
- Principe 7: De zondag en de bazuin hebben in de context van de openbaring geen enkele betekenis. Het zijn dan een loze opmerkingen.

Het is duidelijk dat bij de gebruikelijke manier van uitleg van het boek Openbaring heel veel van het Hebreeuws denken wordt gemist en dat de uitleg daardoor gemakkelijk heel foutief kan worden. De verkeerde boodschap wordt gebracht, een boodschap die vooral gebaseerd is op politieke overwegingen, het promoten van de zondag. Jammer dat het overgrote deel van de Christenheid de uitleg van de kerkvaders volgt en zo het woord van God geweld aan doen.

6.3 De zielen onder het altaar

Openbaring 6:9 en 10

En toen het Lam het vijfde zegel geopend had, zag ik onder het altaar de zielen van hen die geslacht waren omwille van het Woord van God, en omwille van het getuigenis dat zij hadden. En zij riepen met luide stem: Tot hoelang, heilige en waarachtige Heerser, oordeelt en wreekt U ons bloed niet aan hen die op de aarde wonen? En aan ieder van hen werd een lang wit gewaad gegeven. En tegen hen werd gezegd dat zij nog een korte tijd moesten rusten, totdat ook het aantal van hun mededienstknachten en hun broeders, die evenals zij gedood zouden worden, volledig zou zijn geworden.

6.3.1 Hebreeuwse uitleg

Pashat

Het gaat hier om een ver doorgevoerde beeldspraak. De zielen van martelaren die onder het altaar roepen om wraak heeft geen letterlijke betekenis.

Remez en Drash

- Allereerst verwijst deze tekst naar Abel, de eerste martelaar. Genesis 4:10: *Er is een stem van het bloed van uw broer, dat van de aardbodem tot Mij roept.*
- In het boek van de Rechtvaardigen staat dat het bloed van Abel roept om wraak.
- De ziel, dat is de levensadem en ook het leven zit in het bloed. Ziel is hier dus vergelijkbaar met het bloed.
- De zielen (het bloed) onder het altaar verwijst naar Leviticus 4:7. *En hij moet al het overige bloed van de jonge stier uitgieten aan de voet van het brandofferaltaar, dat bij de ingang van de tent van ontmoeting staat.*
- Het witte gewaad verwijst naar Daniel 11:35. *Van de verstandigen zullen er struikelen, om hen te louteren, te reinigen en zuiver wit te maken, tot de tijd van het einde, want het wacht nog tot de vastgestelde tijd.*
- Het begrip rusten in de Bijbel gaat, net zoals slapen in het stof, over doden die rusten zonder bewustzijn tot de dag van de opstanding.

De levens van de martelaren zijn geofferd op het altaar in de hemel, waarop ook Jezus als hogepriester zijn eigen bloed heeft geofferd. Net zoals dat in de tempel gebeurde vloeide het bloed, waarin het leven (de ziel) zit, langs het altaar naar beneden en verdween er onder. Net zoals het bloed van Abel roept dit bloed ook om wraak. Maar de Eeuwige zegt dat zij nog een korte tijd moeten rusten. Rusten betekent slapen in het stof van de aarde tot de jongste dag waarop de doden zullen verrijzen.

6.3.2 Gebruikelijke uitleg en conclusies

De tekst kent een veelheid van uitleggingen. De uitleg die het meest algemeen is, luidt als volgt. De ziel wordt opgevat als: het gevoel, de wil en verstand. De ziel van de mens gaat dus naar de hemel en heeft daar een bewustzijn. Dat de zielen onder het altaar zijn en nog een korte tijd moeten rusten krijgt doorgaans geen aandacht en is op deze manier moeilijk zinvol uit te leggen..

De gebruikelijke uitleg is in strijd met de volgende principes:

- Principe 1: Nergens is geopenbaard dat de ziel na het sterven van de mens naar de hemel gaat.
- Principe 2: Volgens de Tora - en ook deze tekst bevestigt dat - rusten of slapen de doden tot de jongste dag in het stof van de aarde. Er is geen bewustzijn.
- Principe 3: Er wordt gebruik gemaakt van het Griekse begrip voor ziel en niet van het Hebreeuwse begrip.
- Principe 6: De diepere betekenis (Remez en Drash) worden niet door de juiste associaties blootgelegd. Er is in deze uitleg geen diepere betekenis.

6.4 Het woord

Johannes 1:1, 4 en 14

In den beginne was het Woord en het Woord was bij God en het Woord was God.

In het Woord was het leven en het leven was het licht van de mensen.

En het Woord is vlees geworden en heeft onder ons gewoond.

De vertaling van deze Johannes 1:1 vertoont een onvolkomenheid. Er staat in de grondtekst niet "*het Woord was God*" maar "*God was het woord*". Hier heeft de vertaler de bril opgehad van de leer van

de drie-eenheid. Een betere vertaling is: *“In het begin was het woord en het woord representeerde God en het woord ging van God uit.”*

6.4.1 Hebreeuwse uitleg

Hoewel de grondtekst Grieks is, gaat het hier om een typisch Hebreeuws taalgebruik dat in het Oude Testament vaak heel poëtisch is. Deze teksten kunnen als volgt worden uitgelegd:

Pashat

Dit is de letterlijk betekenis. Dus gewoon wat er staat: *“In het begin was het woord en het woord representeerde God en het woord ging van God uit.”*

Remez en Drash

De taal is heel associatief. Het verwijst naar bekende begrippen en situaties, zoals:

- In den beginne verwijst direct naar Genesis 1. Het begrip "Woord" in vers 1 moet letterlijk worden opgevat. Het betekent gewoon de woorden die God sprak in Genesis 1 bij de schepping.
- De Tora als het woord van God. De farizeeën en schriftgeleerden waren van mening dat de Tora al voor de schepping bestond en dat het een blauwdruk was voor de schepping van de aarde. Vandaar dat Johannes schreef dat het woord bij God was;
- In vers 4 wordt eerst gezegd dat het woord het leven is. Dit is een verwijzing naar Deuteronomium 30:16 waar staat dat wie zich aan Gods wetten en verordeningen (de Tora) houdt zal leven;
- In vers 4 wordt daarna gezegd dat het woord ook het licht der mensen is. Hier verwijst Johannes naar Psalm 119: 105: *Uw woord is een lamp voor mijn voet en een licht op mijn pad.* Uw woord is hier ook de Tora;
- Woord in vers 14 verwijst naar alle teksten in de Tenach die betrekking hebben op de belofte van God om de Messias te zenden. Vlees slaat direct op de Messias. Er staat dus zo iets als: Door de geboorte van de Messias is God zijn beloften nagekomen.

6.4.2 Gebruikelijke uitleg en conclusies

De gebruikelijke uitleg is allegorisch van aard: waar in Johannes 1 "Woord" staat, wordt "Jezus" bedoeld en niet gewoon het woord dat God sprak. Deze allegorische uitleg vindt zijn oorsprong bij Philo van Alexandrië. Hij streefde er naar om de Joodse godsdienst en de Griekse filosofie te integreren. Om dit te bereiken ging hij veel teksten uit de Tenach allegorisch uitleggen en verbond ze met Griekse begrippen. Dit deed hij ook met de begrippen Tora en logos. Het Griekse woord logos betekent: het woord, het scheppend principe. Philo van Alexandrië kwam er zodoende toe om de Tora ook als scheppend principe te zien. Verschillende Griekse goden zoals Hermes werden ook de "logos" genoemd. De kerkvaders die bijna zonder uitzonderingen geschoold waren in de Griekse filosofie, namen de denkwijze van Philo over en beschouwden het woord als scheppend principe dat

niet betrekking had op Hermes maar op Jezus. Vervolgens wordt door een vertaling die geïnspireerd is door de leer van de drie-eenheid Jezus gelijk gesteld aan de Eeuwige God.

Indien Johannes 1 wordt uitgelegd volgens de Hebreeuwse traditie van de Bijbelschrijvers, dan kan op deze teksten de leer van de drie-eenheid niet worden gebaseerd. De uitleg is in strijd met de volgende principes:

- Principe 1: Nergens is geopenbaard dat Jezus dezelfde is als de Eeuwige God.
- Principe 2: De uitleg gaat in tegen de Tora. Daar staat dat er maar één God is en dat die één is (Deuteronomium 6:4). Je kunt het Hebreeuwse woord "echad" dat normaal vertaald wordt met het telwoord één ook vertalen met alleen.
- Principe 4: De meeste vertalingen komen niet overeen met die van de grondtekst, maar gaan interpreteren zodanig dat de leer van de drie-eenheid wordt ondersteund.
- Principe 6: De letterlijke uitleg ontbreekt en de verdieping van de tekst door de juiste associaties vindt niet plaats.

6.5 De mens gaat naar zijn eeuwig huis. Zijn geest keert terug naar God

Prediker 12:5b en 7

*de mens gaat immers naar zijn eeuwig huis: rouwklagers doen de ronde in de straat
het stof terugkeert naar de aarde zoals het was, en de geest terugkeert tot God, Die hem
gegeven heeft.*

6.5.1 De Hebreeuwse uitleg

Pashat

De term "*zijn eeuwig huis*" komt in diverse oude teksten uit het oude Nabije Oosten voor en betekent gewoon graf. Het Hebreeuws heeft twee woorden voor geest: ruach en neshamah. In deze tekst staat voor het woord geest neshamah, wat betekent levensgeest of levensadem. Dus de letterlijke betekenis in onze woorden is: *de mens gaat immers naar het graf: rouwklagers doen de ronde in de straat het stof terugkeert naar de aarde zoals het was, en de levensadem gaat terug naar God, die hem gegeven heeft.*

Remez en Drash

- Vers 7 verwijst naar Genesis 2:7 waar God van stof de mens maakt en de levensadem in hem blaast. In het Hebreeuws denken zijn veel dingen cyclisch. De Eeuwige maakt de mensheid uit stof en blaast Zijn levensadem er in zodat de mens een levend wezen wordt. Als de mens sterft wordt alles weer zoals het voor was: hij blaast zij levensadem uit en zijn lichaam vergaat tot stof.
- Prediker wijst in het vervolg van hoofdstuk 12 de mens er op dat hij vluchtig is, dat het leven snel voorbij gaat en dat je dus God moet dienen en je aan zijn geboden houden, want je zult

op de dag des oordeels - de dag van het gericht - verantwoording moeten afleggen van alles wat je hebt gedaan, hetzij goed hetzij kwaad..

Sod van het einde van hoofdstuk 12

Aan Prediker is geopenbaard dat er een opstanding der doden is. er staat immers in vers 14, het einde van Prediker: *God zal namelijk elke daad in het gericht brengen, met alles wat verborgen is, hetzij goed, hetzij kwaad.* Dit heeft betrekking op het laatste oordeel.

Paulus noemt de opstanding der doden in 1 Korinthe 15:51 de opstanding der doden een geheimenis, dus een Sod.

6.5.2 Gebruikelijke uitleg en conclusies

Een veel gehoorde uitleg van deze teksten is als volgt. De mens die sterft gaat naar zijn eeuwig huis, dat is de hemel. Het lichaam van de mens vergaat tot stof en zijn geest gaat naar God in de hemel, zijn eeuwig huis. Of kort geformuleerd: het innerlijk, de ziel, van de mens gaat naar de hemel.

De wijd verbreide leer dat de geest of de ziel van de mens naar de hemel gaat, kan niet op deze tekst worden gebaseerd. De Griekse uitleg is in strijd met de volgende principes:

- Principe 1: Nergens in de Bijbel is dit geopenbaard.
- Principe 2: Het is in strijd met de Tora.
- Principe 3: Het is in strijd met het Hebreeuws begrippenkader. Het woord geest in de grondtekst betekent levensadem en heeft niets te maken met het innerlijk zijn ruach. Ook het woord eeuwig in het Hebreeuws betekent "een ongedefinieerde zeer lange tijd" en wijkt dus af van het Griekse begrip dat altijd durend betekent. Daarom is deze tekst niet in strijd met de leer over de opstanding der doden als Jezus terug komt.
- Principe 4: Het gaat hier om een eenzame tekst. Nergens anders vinden wij een Bijbelvers met een zelfde betekenis.
- Principe 6: Er is in feite geen Pashat, maar de tekst wordt ten onrechte direct allegorisch uitgelegd en er is geen geldige Remez. De associatie met Genesis 2:7 wordt niet gemaakt.

Daarnaast is het onjuist om de hemel te beschouwen als de plaats waar de mens eeuwig gaat vertoeven. Dat is de nieuwe aarde (Openbaring 21 en 22)

6.6 Voedsel is geheiligd door het woord van God en door het gebed.

1 Timoteüs 4:1-5

Maar de Geest zegt nadrukkelijk dat in de eindtijd sommigen het geloof zullen verlaten, doordat ze luisteren naar dwaalgeesten en naar wat demonen hun leren. Ze worden hiertoe aangezet door huichelachtige leugenaars, die hun eigen geweten hebben dichtgeschroeid, die het huwelijk verbieden en hen dwingen tot onthouding van voedsel dat God geschapen heeft om door de gelovigen, die de waarheid kennen, onder dankzegging te worden gegeten. Alles

wat God geschapen heeft is goed. Niets hoeft te worden verworpen als het onder dank wordt aangenomen, want het is geheiligd door het woord van God en door het gebed.

6.6.1 De Hebreeuwse uitleg

Pashat

De foute leer waar deze perikoop over gaat is de in de Romeinse wereld algemeen aangehangen leer van de Griekse filosoof Plato. Hij leerde dat de onsterfelijke ziel deel kon hebben aan het hogere en dus ontsnappen aan het aardse door onthouding van het huwelijk, vasten en dergelijke. Deze leer was blijkbaar ook in de eerste Christelijke gemeenten binnengedrongen en Paulus waarschuwt Timotheüs hiervoor. Hij noemt dit een lering van demonen en gepredikt door leugenaars.

De letterlijke betekenis van de laatste zin is: *Je behoeft geen voedsel te laten staan, als je er voor bidt en dankt, want het is apart gezet door het woord van God.*

Remez en Drash

- Het woord van God is bij de vrome Jood Paulus in de eerste plaats de Tora en in de tweede plaats de Tenach.
- Het gaat hier dus om alle voedsel dat door de Tora (Leviticus 11) rein verklaard is, geheiligd is, apart is gezet. Ander voedsel zoals varkensvlees wordt in de Bijbel niet gezien als door God geschapen voedsel en is zeker niet door het woord van God geheiligd. Ook moeten wij hier bedenken dat het woord van God voor Paulus niet het Nieuwe Testament was, want dat bestond nog niet, maar de Tenach.

6.6.2 Gebruikelijke uitleg en conclusies

De kerkvaders en in navolging van hen bijna het hele Christendom legt deze tekst als volgt uit: Je mag alles eten als je God er maar voor bidt en dankt. Want God heeft alle voedsel geschapen. Sommigen gaan zo ver dat ze deze tekst ook toepassen op ongezond voedsel en drank.

Indien 1 Timoteüs 4 wordt uitgelegd volgens de Hebreeuwse traditie van de Bijbelschrijvers, dan kan op deze teksten de leer dat de voedselwetten voor volgelingen van Jezus niet meer gelden, niet gebaseerd worden. De traditionele uitleg is in strijd met de volgende principes:

- Principe 2: De uitleg gaat in tegen de Tora. De Tora kan nooit onrein voedsel heiligen. Paulus kan ook nooit bedoeld hebben dat alle voedsel rein is, want dan zou hij tegen de Tora ingaan. Hij zegt in Handelingen dat hij dat nooit heeft gedaan.
- Principe 7: Een Bijbeltekst moet altijd geïnterpreteerd worden in de context. Hier wordt de context volledig buiten beschouwing gelaten.

6.7 Jezus verklaart alle spijzen rein

Marcus 7:5-8

Daarna vroegen de Farizeeën en de schriftgeleerden Hem: Waarom wandelen Uw discipelen niet volgens de overlevering van de ouden, maar eten zij het brood met ongewassen handen? Maar Hij antwoordde hun: Terecht heeft Jesaja over u, huichelaars, geprofeteerd zoals er geschreven staat: Dit volk eert Mij met de lippen, maar hun hart houdt zich ver bij Mij vandaan. Maar tevergeefs eren zij Mij door leringen te onderwijzen die geboden van mensen zijn. Want terwijl u het gebod van God nalaat, houdt u zich aan de overlevering van de mensen, zoals het wassen van

Marcus 7:18-19

kannen en bekens; en veel andere dergelijke dingen doet u.

En Hij zei tegen hen: Bent ook u zo onwetend? Ziet u niet in dat alles wat van buitenaf de mens binnengaat, hem niet kan verontreinigen? Want het komt niet in zijn hart maar in zijn buik en gaat in de afzondering naar buiten. Zo wordt al voedsel gereinigd.

De laatste zin is een verdachte zin. geleerden vragen zich af of dit wel in de oorspronkelijke grondtekst heeft gestaan. Waarschijnlijk is dit een latere toevoeging van één van de kerkvaders.

6.7.1 De Hebreeuwse uitleg

Pashat

De leer van de farizeeën, met name de school van Shamai, en schriftgeleerden was dat het aanraken van voedsel met ongewassen dus onreine handen het voedsel ook onrein maakte. Het eten van onrein voedsel leidt zo tot het verontreinigen van het lichaam. Het reine voedsel dat Joodse mensen in die tijd gebruikte werd zo toch onrein. Dit is de reden dat religieuze Joden ook nu nog voor het eten de handen wassen. De orthodoxe Joden hebben hier zelfs een vastgesteld ritueel voor. In Marcus 7:5 spreken de farizeeën Jezus er op aan dat zijn leerlingen hun handen niet wassen. Het antwoord van Jezus is heel fel: *"Het wassen van handen voor het eten is een gebod van mensen en niet van God. Maar de geboden van God onderhouden jullie farizeeën niet."* Jullie Godsdienst is een uiterlijke vertoning en komt niet uit het hart. Jezus verwierpt dus de leer van het handen wassen van de farizeeën en reinigt op deze manier het voedsel van de discipelen dat door de farizeeën onrein verklaard was.

Remez en Drash

- Als iemand ondanks het verbod op het eten van onreine dieren, dat toch gedaan had, dan was hij tot de avond onrein. Hij hoefde hiervoor geen schuld te belijden en ook geen offer te brengen. Het was dus een heel kleine overtreding.
- In Marcus 7:10 verwijt Jezus de farizeeën dat ze een leer hebben bedacht die er op neer komt dat mensen niet voor hun vader en moeder behoeven te zorgen als ze het geld dat daarvoor bestemd was maar in bewaring bij de tempel geven. Jezus verwijt dus de farizeeën dat ze een zonde begaan waar de doodstraf op staat .

- Jezus maakt in deze perikoop in navolging van de Tora een onderscheid tussen zaken die heel belangrijk zijn zoals het goeddoen aan mensen en zaken die ook gedaan moeten worden maar minder belangrijk zijn, zoals het eten van rein voedsel.
Het zelfde soort verwijt maakt Jezus in Mattheüs 23:23 aan de farizeeën en schriftgeleerden. Die wegen tienden af van kruiden die bijna niets wegen maar laten de barmhartigheid en het geloof na. Hier geeft Jezus aan waar het echt op aan komt, de barmhartigheid en het geloof en dat je iets wat veel minder belangrijk is zoals het geven van tienden gewoon moet doen.
- Voor Joden was het eten van rein voedsel wel heel belangrijk. Het was voor hen een zichtbaar teken van hun Joodse identiteit, een zichtbaar teken dat zij Gods uitverkoren volk waren.

6.7.2 Gebruikelijke uitleg en conclusies

De kerkvaders en na hen het overgrote deel van de Christenheid vat deze tekst op als het buiten werking stellen van de voedselwetten van de Tora. Deze tekst wordt dan aangedragen als de bewijstekst dat alle voedsel door Jezus rein verklaard is. Je mag dus gewoon varkensvlees eten.

Deze Griekse uitleg is in strijd met de volgende principes:

- Principe 2: De uitleg gaat in tegen de Tora. Als Jezus werkelijk bedoeld had dat alle voedsel rein was, dan ging hij dus tegen de Tora in, terwijl hij even daarvoor de farizeeën en schriftgeleerden verweet dat zij zich niet aan de Tora hielden. Dit zou wel heel hypocriet zijn.
- Principe 4: De tekst "Zo wordt alle voedsel gereinigd" komt waarschijnlijk niet voor in de oorspronkelijke grondtekst.
- Principe 7: Een Bijbeltekst moet altijd geïnterpreteerd worden in de context. Hier wordt de context volledig buiten beschouwing gelaten.

Opvallend is dat de moderne wetenschap de voedselwetten van Leviticus steeds meer gaat bevestigen als zijnde heel goed voor de gezondheid.

6.8 Heeft Jezus de aarde geschapen?

Kolossenzen 1:15 en 16

Hij is het Beeld van de onzichtbare God, de Eerstgeborene van heel de schepping. Want door Hem zijn alle dingen geschapen die in de hemelen en die op de aarde zijn, die zichtbaar en die onzichtbaar zijn: tronen, heerschappijen, overheden of machten; alle dingen zijn door Hem en voor Hem geschapen.

6.8.1 Hebreeuwse uitleg

Pashat

- God heeft alle dingen geschapen, de zichtbare en de onzichtbare. Dat staat meer dan vijftig keer in de Tenach. Alles, ook Jezus de Messias, heeft tot doel: de eer en de glorie van God.
- Jezus is de Eerstgeborene van heel de schepping. Dit is typisch een Hebreeuwse uitdrukking voor de hoogste, belangrijkste van heel de schepping (zie ook Psalm 89:28).
- Hem slaat daarom op de onzichtbare God, de Eeuwige, de Schepper.
- Jezus behoort zelf ook tot de schepping. Hij is de Zoon van God. Dat betekent letterlijk in het Hebreeuws: Hij die uit God bebouwd is. Hij komt dus uit God voort.

Kort samengevat staat er dus in deze tekst: *Jezus is het beeld van de onzichtbare God en de hoogste van de schepping. Want God heeft de zichtbare en de onzichtbare dingen geschapen tot zijn eer.*

Remez en Drash

- Jezus is net als Adam een afbeelding van God. Jezus heeft, in tegenstelling tot Adam, in alle dingen de Eeuwige volmaakt gediend. Hij wordt ook regelmatig de knecht van God genoemd en ook de sjalliach dat is: de gezondene en de vertegenwoordiger (van God).
- De onzichtbare dingen worden opgesomd: de tronen, heerschappijen, overheden of machten. Die gaan zowel over aardse als over hemelse machthebbers.
- Jezus is na de Eeuwige de hoogste machthebber zowel op aarde als in de hemel. Dit doet denken aan teksten als:
 - Korintiërs 11:3 waar Paulus de hiërarchie aangeeft: eerst God, dan Jezus, dan de man en de vrouw;
 - Hebreeënen 1:4: *Hij is zoveel meer geworden dan de engelen*
- Jezus heeft deze hoge positie van zijn hemelse Vader, de Eeuwige, gekregen (Mattheüs 28:18, Handelingen 2:36).

6.8.2 Gebruikelijke uitleg en conclusies

De gebruikelijke uitleg is dat hier staat dat Jezus de schepper van de hemel en de aarde is. En dat alle dingen alle dingen door Hem en voor Hem zijn geschapen. Deze tekst wordt door de meeste kerken beschouwd als een bewijstekst voor de leer van de drie-eenheid.

Deze uitleg is in strijd met de Hebreeuwse zienswijze op deze tekst. Daarom kan deze tekst zo niet worden uitgelegd. Bovendien is deze uitleg in strijd met de volgende principes:

- Principe 1: Nergens in de Bijbel is geopenbaard dat Jezus de incarnatie is van God, de Eeuwige.
- Principe 2: Deze uitleg is in strijd met de Tora. Daar staat keer op keer dat God de aarde heeft geschapen en niet de Messias.
- Principe 5: Als het woord Hem op Jezus zou slaan is dit de enige tekst die stelt dat Jezus de hemel en de aarde heeft geschapen. Deze tekst wordt dan een eenzame tekst en moet daarom terzijde worden gelegd.

7. Nawoord

In de vorige hoofdstukken heb ik eerst de Griekse filosofie en cultuur kort beschreven. Daarna heb ik beschreven hoe deze cultuur en filosofie het Christendom is binnen gedrongen en hoe dat ons beroofd heeft van de Hebreeuwse wijze van denken en handelen van de apostelen. Zij hielden zich aan de wet van Mozes en leerden niets wat daar tegenin ging; zij vierden de sjabbat en de feesten van de Eeuwige uit Leviticus 23; zij beschouwde Jezus als hun oudste broer en hadden nog nooit van erfzonde gehoord; zij rafelden mensen niet uiteen in ziel en lichaam zoals de Grieken dat deden en verwachtte Jezus terugkomst als het moment waarop zij net als Jezus hemelse mensen zouden worden.

Het overgrote deel van de Christenheid zegt dat de wet van Mozes niet meer geldt; zij vierden heidense feesten overgoten met een Christelijke saus; zij beschouwen Jezus als de incarnatie van de Eeuwige; zij gaan gebukt onder erfzonde; zij hebben de Hebreeuwse begrippen over geest en ziel overboord gezet en hanteren de Griekse conform de leer van Plato. Het idee dat Christenen navolgers van Christus zijn, berust niet om realiteitszin.

Als we terug gaan naar de Hebreeuwse wortels van de Bijbel dan blijft er van de Christelijke theologie bijna niets over. Bijna alles is anders. Als je dit goed beseft, komen legio vragen in je op zoals;

- Hoe kon het dat gedurende zo veel eeuwen zo veel toegewijde Christenen ook na de reformatie in zo veel Roomse dogma's zijn blijven geloven? Is de reformatie half werk geweest?
- Moet er een nieuwe Christelijke theologie worden ontwikkeld die wel gebaseerd is op de Hebreeuwse wortels?
- Is het niet een grote vergissing te zeggen dat heel de Bijbeluitleg onderworpen moet zijn aan de Tora?
- Zullen mensen ooit massaal de traditionele Christelijke theologie loslaten? Hoe moet je dat voor elkaar krijgen?
- Moeten wij de gebruiken van de religieuze Joden gaan navolgen?
- enz.

Eén ding is heel duidelijk, de Christenheid zal net zoals de Joden uit Rusland alijah moeten maken. Zij zullen opreis moeten gaan. De veilige vertrouwde omgeving van de Christelijke dogmatiek moeten loslaten. Zij zullen Rome, Wittenberg en Heidelberg moeten verlaten en op weg gaan naar Jeruzalem. Natuurlijk niet fysiek, maar wij zullen in denken, in handelen en beleven radicaal moeten vernaderen. Wij zullen heel anders de Eeuwige moeten gaan dienen. Wij zullen een heel nieuwe weg moeten opgaan. Op die weg zullen zij de antwoorden op de bovenstaande vragen gaan ontdekken. Wij zullen Jezus de Messias echt moeten gaan volgen.

Ik ben ervan overtuigt dat het de hoogste tijd is en dat de Heilige Geest er op aan dringt om op weg te gaan naar het Hemelse Jeruzalem waarvan de muren gebouwd zijn op het fundament van de apostelen van het lam. Voor Joodse mensen geldt dat ook zij deze geestelijke alijah moet maken. Het zal dan worden één kunde en één herder.